

FİLİZ KİTABEVİ

Prof. Dr. Mustafa DURAL

Prof. Dr. Turgut ÖZ

TÜRK ÖZEL HUKUKU
Cilt IV
Miras Hukuku

Yirminci Bası

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL

2024

Ekim 2024

ISBN: 978-625-6134-01-0

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

At tibi fortassis si es post me victura diu,
meliora supersunt. Secula non omnes venient Letheus
in annos iste sopor.

Fakat eğer benden çok sonra da yaşamaya devam
edersen, daha iyi zamanlar karşılayacak seni. Çünkü
Lethean'ın uykusu sonsuza dek sürmez¹.

PETRARCA

¹ Yunan mitolojisine göre yeraltı dünyası Hades'deki dört ırmaktan biri olan Lethean'ın suyundan içen ruhlar, önceki canlı yaşamlarını unutturan bir yarı uyku haline girerler. Düşünür Şair'in orta çağın sonuna doğru yazdığı bu dizelerin rönesansın müjdecisi olduğu kabul edilir.

YIRMİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında, bazı yeni eserler ve maalesef önceki basılarda ihmal ettiğimiz bazı eserler yollamalarda yer almış; ayrıca metinde yenilik olarak, 69f, 69g, 892a, 1143a ve 1143b numaralı paragraflardaki açıklamalar eklenmiştir.

Bu basının hazırlanmasında katkısından dolayı sayın Gülgonca Çarpık'a ve basımı gerçekleştiren Filiz Kitapevi'nin yönetici ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

*Turgut Öz
Ataşehir - Ağustos 2024*

ONDOKUZUNCU BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında, bazı yeni kaynakların yanı sıra, parag. 883a ve orada dip not 556a ile parag.1694'de dip not 1061a eklemeleri yapılmıştır. Başkaca değişiklik yoktur.

Bu basıyı da gerçekleştiren Filiz Kitapevi sahipleri ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

*Turgut Öz
Ataşehir Ekim 2023*

ONSEKİZİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında öğreti ve mevzuat bakımından yenilik olarak, parag. 69a, 69b, 69c eklenmiş ve parag.1925, parag.1927 ve parag.1929 içeriklerine eklemeler yapılmıştır.

Bu basıyı da gerçekleştiren Filiz Kitapevi sahipleri ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

*Turgut Öz
Ataşehir 2022*

ONYEDİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında, genel bazı yazım ve ifade hataları düzeltilmekle birlikte; kayda değer yenilik olarak, tenkis bahsinin sonuna, bir tenkis hesabının baştan sona nasıl yapılacağını gösteren iki örnek konulmuştur. Böylece okuyucunun, tenkisin ayrı aşamalarında ayrı örnekler içeren kısımların yanında; adeta çözümlü bir pratik çalışma gibi, bir miras olayında tenkisin tüm hesaplama aşamalarını görmesi sağlanmış olacaktır.

Bu basının hazırlanmasında yardımcı olan araştırma görevlisi arkadaşımız Ayşe Ziyen'a ve basıyı gerçekleştiren Filiz Kitabevi'nin değerli sahip ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

*Prof. Dr. Turgut Öz
Ataşehir Ekim 2021*

ONALTINCI BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında, gene eski mevzuata ilişkin gözden kaçmış kanun ve tüzük hükümleri ile yazım hatalarının düzeltilmesi dışında, önceki basıya nispeten farklı bir husus bulunmamaktadır. Bu hataları tespit ederek düzeltilmesine yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araş. Gör. Musa Kama'ya ve gene düzeltmelerde yardımcı olan İKÜ Hukuk Fakültesi 'nde çalışma arkadaşımız Araş. Gör. Zeynep Güler'e teşekkür borçluyum.

Öncekiler gibi bu basıyı da gerçekleştiren Filiz Kitabevi sahipleri ve çalışanlarına da teşekkürler.

*Turgut Öz
Ataşehir 2021*

ONBEŞİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında gene bazı hatalı madde numaraları, hatalı ifadeler ve kelimeler düzeltilmekle birlikte; özellikle şu paragraflarda bazı ekleme ve değişiklikler yapılmıştır:

61; 62; 282; 598;618; 622; 676; 677; 678; 691; 732; 885; 886;897; 985; 1102;1156; 1156a; 1188 dn 765a; 1293; 1294; 1318 dn. 838 ; 1453 dn. 942; 1457; 1488; 1692; 1943; 1975; 2008; 2009; 2029.

Düzeltilmelerdeki yardımları ile bu basının hazırlanmasını sağlayan genç meslektaşım Ar. Gör. Zeynep Güler'e özenli ve dikkatli çalışmalarını için teşekkür ediyorum.

Gene bu basıyı da gerçekleştiren Filiz Kitabevi sahipleri ve çalışanlarına ayrıca teşekkürü borç bilirim.

*Turgut Öz
Ataşehir 2020*

ONDÖRDÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında bir değişiklik yapılmamıştır. Gene her zamanki gibi bu basıyı da hazırlayarak size ulaşmasını sağlayan Filiz Kitabevi'nin değerli yönetici ve çalışanlarına da teşekkürü borç bilirim.

*Prof. Dr. Turgut Öz
Ataşehir, Eylül 2019*

ONÜÇÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında geçmişten gelen bazı yazım hatalarını ve önceki kanunlardan kalmış madde numaralarını düzelttiği gibi, vasiyetnamenin yorumuna ve tereke mallarının paylaşılmasına ilişkin değerli eserleri doğrultusunda bazı yollamalara da yardımcı olan çok değerli meslekdaşım ve eski kürsü arkadaşım Prof. Dr. Serkan Ergüne'ye büyük teşekkür borçluyum. Gene her zamanki gibi bu basıyı da hazırlayarak size ulaşmasını sağlayan Filiz Kitapevi'nin değerli yönetici ve çalışanlarına da teşekkürü borç bilirim.

*Prof. Dr. Turgut Öz
Ataşehir, 2019*

ONİKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısında en önemli yenilik, mirasın kısmen paylaşılması davasına ilişkin olarak eklenen açıklamalardır. Bu bası için de Filiz Kitapevi'nin sahip ve çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

*Prof. Dr. Turgut Öz
Ataşehir, 2018*

ONBİRİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Onuncu basının çabuk tükenmesi üzerine yaptığımız bu basıda, cüzi halefiyet hakkındaki farklı anlayışımızı vurgulayan kısa bir ek ve iç atf dışında değişiklik yoktur. Bu bası için de Filiz Kitapevi sahip ve çalışanlarına teşekkürü borç biliyoruz.

*Prof. Dr. Turgut Öz
Ataşehir, 2017*

ONUNCU BASIYA ÖNSÖZ

Ne yazık ki bu basıyı Prof. Dr. Mustafa Dural'ın fiziksel varlığının aramızdan ayrılmasından sonra yapıyoruz. Bundan sonra o eserlerinde ve anılarımızda yaşayacak. Bizim gibi onu tanıma şansına sahip olanlar yaşadıkça anılarımızda ve daha sonra ise sonsuza dek eserlerinde. Hocanın pek çok değerli eserinden sadece biri olan miras hukuku kitabımızın başından “saklı pay, tasarruf oranı, tenkis, denkleştirme” başlıklı üçüncü kısmına kadar olan bölümünü o, bu başlıktan sonuna kadar olan bölümünü ben yazmışım. Bunlar hemen hemen eşit fiziksel hacim oluşturdu. Birbirimizin bölümlerinde diğerinin görüşlerine ve hukukçuluk anlayışına uymayan hiçbir unsur görmediğimizden, şimdiye kadar bu paylaşımı belirtmeye gerek duymadık. Fakat bu andan itibaren, artık bu imkânı olmayacak Hocanın emeğine saygının gereği olarak, yaptığımız paylaşımı belirtmeyi uygun gördüm. Bu basıdan itibaren bu kitabın devam ettirebileceğim kadar sonraki basılarında her ne kadar tek başıma kalmış görüneceksem de, aslında onun bana öğrettikleri aracılığı ile katkısı daima devam edecektir. Aklımda miras hukukuna ilişkin hiçbir çalışma yapma fikri yokken, 2002 Yılı'nın bir sonbahar günü Suadiye'de oturduğumuz kafede bana bu kitabı birlikte yazmayı teklif ettiği anı bugün gibi hatırlıyorum. İyi ki kabul etme cüretini göstermişim. O anda hissettiğim hocaya layık bir çalışma yapamayacağım korkusu ve endişesi kuşkusuz bundan sonraki tüm basılarda azalmadan tekrar edecek.

*Prof. Dr. Turgut Öz
Ataşehir, 2016*

DOKUZUNCU BASIYA ÖNSÖZ

“Kitabımızın bu basısında önceki basıda yer alan bir örnek hatasının düzeltilmesi dışında yenilik bulunmamaktadır.

Alanındaki öğreti, uygulama ve eğitime katkı sunmaya devam etmesini umarız.”

Prof. Dr. Mustafa Dural

Prof. Dr. Turgut Öz
İstanbul 2015

İÇİNDEKİLER

§ 1. Giriş.....	1
I. TANIM VE MİRAS HUKUKUNUN GEREKLİLİĞİ.....	1
1. Tanım	1
2. Miras Hukukunun Gerekliliği	1
3. Miras Hukukunun Anayasa Teminatı Altında Olması	2
4. Miras Hukukunun, Medenî Kanunun İçindeki Yeri Ve Sistematigi.....	3
II. MİRAS HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI.....	5
1. Miras	5
2. Mirasbırakan	5
3. Mirasçı	5
4. Tereke.....	8
a) Malvarlığında bulunan, fakat terekede yer almayan hukuki ilişkiler	8
b) Malvarlığında bulunmayan, fakat terekede yer alan hukukî ilişkiler	10
c) Manevi değer taşıyan varlıklar ve özellikle dijital tereke unsuru sorunu... ..	11
d) Ölüm sebebiyle doğduran doğruya mirasçıların şahsında doğan haklar	15
5. Ölüme Bağlı Tasarruf.....	15
III. MİRAS HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMI OLARAK KÜLLÎ HALEFİYET VE SONUÇLARI	16
1. Küllî Halefiyet Kavramı.....	16
2. Küllî Halefiyetin İstisnası: Cüzî Halefiyet Hali	19

BİRİNCİ KISIM YASAL MİRASÇILIK

§ 2. KAN HİSİMLARININ YASAL MİRASÇILIĞININ TEMELİ OLAN ZÜMRE SİSTEMİNİN ESASLARI	22
I. GENEL BİLGİLER	22
1. Fert Sistemi	22
2. Sınıf Sistemi.....	22
3. Zümre (Parantel) Sistemi	22
a) Zümrenin tanımı	23
b) Yasal mirasçılık açısından Medenî Kanundaki zümre düzeni.....	23
II. ZÜMRE SİSTEMİNİN ANA PRENSİPLERİ.....	25
1. Mirasçı Olabilmek İçin Bir Zümreye Dahil Olma.....	25

2. Bir Önceki Zümrede Mirasçı Bulunması, Bir Sonraki Zümrenin Mirasçılığını Engeller	26
3. Zümre İçinde Ön Sıradaki (Derecedeki) Mirasçılar, Bir Alt Sıradaki Mirasçıların Mirasçılığını Engellerler	28
4. Zümre Başları ve Kök Başlarının Önceliği	28
5. Zümre Başı ya da Kök Başına Altsoyun Halef Olması	30
6. Mirasın, Birinci Zümrede, Kök Başlarına, İkinci ve Üçüncü Zümrelerde, Zümre Başlarına Göre Eşit Olarak Paylaşılması	31
7. İkinci ve Üçüncü Zümrelerde Mirasın Ana ve Baba Hattı Olarak İkiye Ayrılması	32
III. MİRASBIRAKANA ÇİFT HISIMLIK BAĞI İLE BAĞLI OLANLARIN MİRASÇILIĞI	35
IV. YARIM KAN HISIMLARININ MİRASÇILIĞI	36
V. EVLİLİK DIŞINDA DOĞAN HISIMLARIN MİRASÇILIĞI	37
§ 3. EVLÂTLIĞIN (VE ALTSOYUNUN) MİRASÇILIĞI	39
I. GENEL OLARAK	39
II. EVLÂTLIK VE ALTSOYUNUN MİRASÇILIĞININ ÖZELLİKLERİ	39
§ 4. ZÜMRE SİSTEMİNİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	40
§ 5. EŞİN MİRASÇILIĞI	41
I. GENEL OLARAK	41
II. EŞİN DEĞİŞİK ZÜMRELERLE BİRLİKTE MİRASÇI OLMASI DURUMUNDA MİRAS PAYININ ORANLARI	41
III. EŞİN MİRASÇILIĞI İLE İLGİLİ BAZI ÖZEL DURUMLAR	46
1. Boşanma Davasının Eşin Mirasçılığına Etkisi	46
2. Evliliğin Butlanı Kararının Eşin Mirasçılığına Etkisi	49
3. Birden Fazla Sağ Kalan Eşin Mirasçılığı	51
§ 6. DEVLETİN MİRASÇILIĞI	51

İKİNCİ KISIM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

§ 7. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARA İLİŞKİN ÖNBİLGİLER	54
I. KAVRAM	54
II. ÖLÜME BAĞLI BAĞIŞLAMALARIN, ÖLÜME BAĞLI TASARRUF HÜKÜMLERİNE TÂBİ OLMASI	56
III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUF KAVRAMININ İKİ ANLAMI	56
1. Şekli Anlamda Ölümüne Bağlı Tasarruflar	57
2. Maddî Anlamda Ölümüne Bağlı Tasarruflar	60
§ 8. ÖLÜME BAĞLI TASARRUF YAPMA EHLİYETİ	60
I. GENEL OLARAK	60
II. VASİYETNAME YAPABİLME EHLİYETİ	61
1. Ayırt Etme Gücü	61
2. Yaş	62

III. MİRAS SÖZLEŞMESİ YAPMA EHLİYETİ.....	63
§ 9. ŞEKLÎ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR.....	66
I. ŞEKLÎ ANLAMDAKİ ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	66
II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFTA ŞEKLE UYMANIN YARARLARI	66
§ 10. RESMÎ VASİYETNAMELER.....	67
I. GENEL BİLGİLER	67
II. RESMÎ VASİYETNAMENİN DÜZENLENİŞ ŞEKİLLERİ.....	72
III. OKUNARAK VE İMZALANARAK DÜZENLENEN RESMÎ VASİYETNAMELER (MK 533/534)	73
1. Birinci Safha	73
2. İkinci Safha	75
IV. OKUNMADAN VE İMZALANMADAN DÜZENLENEN RESMÎ VASİYETNAMELER	77
V. KARMA ŞEKİLDE DÜZENLENEN RESMÎ VASİYETNAMELER	79
1. Okunmadan, Fakat İmzalanarak Düzenleme	79
2. Okuyarak, Fakat İmzalamadan Düzenleme	80
VI. BAZI ÖZEL DURUMLAR	81
1. Körlerin Durumu	81
2. Sağır ve Dilsizlerin Durumu	82
3. Türkçe Bilmeyenlerin Durumu	83
§ 11. EL YAZILI VASİYETNAME.....	84
I. GENEL OLARAK.....	84
II. EL YAZILI VASİYETNAMENİN FAYDA VE MAHZURLARI.....	84
1. Faydaları	84
2. Mahzurları.....	84
III. EL YAZILI VASİYETNAMENİN ŞEKİL ŞARTLARI	86
1. Vasiyetnamenin Metni	86
a) Genel olarak.....	86
b) Metnin, kısmen üçüncü kişiler tarafından ya da mekanik bir araçla yazılmış olması	88
2. Düzenleme tarihi	89
a) Düzenleme tarihinin gösteriliş şekli	89
b) Düzenleme tarihinin vasiyetnamede gösterilmesinin faydaları.....	90
c) Düzenleme tarihinin el yazısı ile olması şartı.....	91
d) Düzenleme tarihinin vasiyetname bulunmamasının müeyyidesi	91
3. İmza.....	93
a) Genel olarak.....	93
b) İmzanın, el yazılı vasiyetnamedeki fonksiyonları	93
c) İmzanın atılış şekli.....	93
d) İmzanın vasiyetnamedeki yeri.....	94
IV. EL YAZILI VASİYETNAMENİN SAKLANMASI (TEVDİİ)	94

V. EL YAZILI VASİYETNAMEDE, VASİYETÇİ TARAFINDAN SONRADAN YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER	95
a) Vasiyetname daha tamamlanmadan yapılan değişiklikler	95
b) Vasiyetname tamamlandıktan sonra yapılan değişiklikler	95
§ 12. SÖZLÜ VASİYETNAME	96
I. GENEL OLARAK	96
II. SÖZLÜ VASİYETNAMENİN ŞEKİL ŞARTLARI	98
a) Birinci safha	98
b) İkinci safha	98
III. SÖZLÜ VASİYETNAMENİN HÜKÜMDEN DÜŞMESİ	103
§ 13. MİRAS SÖZLEŞMELERİ	104
I. TANIM VE GENEL BİLGİLER	104
1. Miras Sözleşmesi İle Vasiyetname Arasındaki Benzerlik	105
2. Miras Sözleşmesi İle Vasiyetname Arasındaki Farklar	105
II. MİRAS SÖZLEŞMELERİNİN TÜRLERİ	105
1. Olumlu miras sözleşmeleri - olumsuz (mirastan feragat) miras sözleşmeleri	105
a) Miras sözleşmesi	106
b) Mirastan feragat sözleşmesi	106
2. Bir taraflı ve iki taraflı miras sözleşmeleri	106
a) Bir taraflı miras sözleşmesi	106
b) İki taraflı miras sözleşmesi	106
3. İvazlı ve ivazsız (karşılıklı ve karşılıksız) miras sözleşmeleri	107
a) İvazsız miras sözleşmesi	107
b) İvazlı miras sözleşmesi	107
III. MİRAS SÖZLEŞMESİ YAPMA EHLİYETİ	107
1. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Tarafın Ehliyeti	108
2. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Ehliyeti	108
3. Taraflardan Birinin Ehliyetsizliğinin Sonuçları	110
a) Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın ehliyetsizliği	110
b) Mirasbırakanın ehliyetsizliği	110
IV. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ	111
1. Genel Olarak	111
2. Miras Sözleşmesinin Şekil Yönünden Resmî Vasiyetnameden Farkları	113
a) Tarafların aynı anda noter önünde bulunmaları	113
b) Noterin beyanları yazması ya da yazdırması ve metnin okunması	113
c) Tarafların metni tanıklar önünde imzalamaları	114
d) Mirasbırakanın, tanıklar önünde, belgeyi okuduğunu ve bunun son arzularına uygun olduğunu beyan etmesi	114
e) Tanıkların şerh ve imzası	114
f) Miras sözleşmesinin saklanması, tevdi ve açılması	114
§ 14. VASİYETNAMENİN GERİ ALINMASI, YOK OLMASI VE MİRAS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ	115
I. VASİYETNAMENİN GERİ ALINMASI	115

1. Genel Olarak	115
2. Vasiyetnamenin Sonradan Yapılan Bir Ölüme Bağlı Tasarrufla Geri Alınması (MK 542)	115
3. Vasiyetnamenin Yok Edilerek Geri Alınması	117
4. Vasiyetname İle Yapılan Tasarrufun, Sağlar Arası Bir Tasarrufla Geri Alınması (Ademptio Legati)	119
II. VASIYETNAMENİN YOK OLMASI	120
III. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ (ORTADAN KALDIRILMASI)	122
1. Miras Sözleşmesinin Tarafların Anlaşması İle Sona Ermesi (Miras Sözleşmelerine Son Verme Sözleşmesi)	122
a) Genel olarak	122
b) Miras sözleşmesine son verme sözleşmesinin şartları	123
aa) Tarafların hayatta olması	123
bb) Ehliyet	123
cc) Şekil	123
c) Miras sözleşmesine son verme sözleşmesinin sonuçları	124
2. Miras Sözleşmesinin Bir Taraflı İrade Beyanı İle Sona Ermesi (Miras Sözleşmesinden Dönme)	125
a) Genel olarak	125
b) Mirastan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı hâlinde miras sözleşmesinden dönme	125
aa) Genel bilgiler	125
bb) Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı hâlinde dönmenin şartları	126
aaa) Hak sahibi	126
bbb) Mirastan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı	126
ccc) Ehliyet	127
ddd) Şekil	128
cc) Mirastan çıkarma sebeplerinden birine dayanılarak dönmenin sonuçları	128
c) Miras sözleşmesinden, sağlar arası ivaz (karşılık) borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle dönülmesi (sona ermesi)	129
aa) Genel olarak	129
bb) Sağlar arası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle miras sözleşmesinden dönmenin şartları	130
aaa) Dönme hakkı kime aittir?	130
bbb) Sağlar arası ivaz borçlusunun temerrüde düşmüş olması	130
ccc) Sağlar arası ivaz borçlusunun yeterli güvence (teminat) göstermemiş olması	131
cc) Miras sözleşmesinden, sağlar arası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle dönmenin sonuçları	131
3. Mirasbırakanın, Miras Sözleşmesine Aykırı Düşen Tasarrufları	132
a) Genel olarak	132
b) Kanunda düzenlenen hâller	133

aa) Mirasbırakanın, miras sözleşmesi ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarrufları.....	133
bb) Miras sözleşmesi ile bağdaşmayan sağlar arası ivazsız (karşılıksız) tasarruflar.....	134
cc) Müeyyide.....	136
c) Mirasbırakanın, kanunda düzenlenmemiş olan miras sözleşmesine aykırı tasarrufları	137
aa) Sağlar arası ivazlı tasarruflar.....	137
bb) Miras sözleşmesi ile yapılan tasarrufun, mirasbırakanın sonradan oluşan aile hukuku ilişkilerinden etkilenmesi.....	138
cc) Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını israf etmesi ya da fiilî tasarruflar yoluyla miras sözleşmesiyle lehine tasarruf yapılan kimseye zarar vermesi.....	138
IV. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN KENDİLİĞİNDEN (KANUN GEREĞİ) SONA ERMESİ	139
1. Lehine Ölüme Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirasbırakandan Önce Ölmesi.....	139
2. Boşanma.....	141
3. Evliliğin Butlanına Karar Verilmesi.....	142
4. Mirastan Yoksunluk Sebeplerinden Birinin Varlığı	142
5. Bozucu Şartın Gerçekleşmesi Ya Da Geciktirici Şartın Gerçekleşmemesi	142
6. Sözlü Vasiyetname	142
§ 15. MADDÎ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR	143
I. MADDÎ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	143
II. MADDÎ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLA ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUF ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	144
1. Sadece Miras Sözleşmesi İle Yapılabilen Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	144
2. Hem Miras Sözleşmesi Hem De Vasiyetname İle Yapılabilen Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	146
3. Sadece Vasiyetname İle Yapılabilen Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	146
§ 16. MADDÎ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN TÜRLERİ	147
I. MİRASÇI ATAMA	147
II. VASİYET (BELİRLİ MAL BIRAKMA)	148
1. Genel Olarak.....	148
2. Vasiyetin Bazı Türleri	151
a) Belirli mal vasiyeti (bırakma).....	151
b) Alt vasiyet.....	152
c) Ön vasiyet.....	153
d) Alacak vasiyeti	153
e) İbra vasiyeti	153
f) İntifa vasiyeti	154
g) İrat vasiyeti	154
3. Vasiyetin Hükümleri	154
a) Vasiyet borçlusu kimdir ?	154
b) Vasiyet alacaklısı kimdir ?	156

c) Vasiyet borcunun doğumu ve muaccel hale gelmesi	157
d) Zamaşaşımı	158
4. Vasiyet Borcunun Kapsamı	159
5. Vasiyetin Tenkisi	160
III. KOŞUL (ŞART)	161
1. Genel Olarak	161
2. Hukuka ve Ahlâka Aykırı Koşullar	164
3. Anlamsız ve Yalnız Başkasını Rahatsız Edici (Faydasız ve Müziç) Şartlar	168
4. İmkânsız Koşullar	168
IV. YÜKLEME (MÜKELLEFİYET)	168
1. Genel Olarak	168
2. Yüklemenin Konusu	171
3. Yüklemenin Yerine Getirilmesi	171
4. Hukuka ve Ahlâka Aykırı ya da Yalnız Başkasını Rahatsız Edici Yüklemeleler	173
V. VAKIF KURMA	173
VI. YEDEK VE ARTMİRASÇI ATAMA (İkameli Tasarruflar)	177
1. Yedek Mirasçı Atama	177
2. Artmırasçı Atama	179
a) Kavram ve genel bilgiler	179
b) Artmırasçı atama	183
aa) Genel bilgiler	183
bb) Hükümleri	184
aaa) Mirasın artmırasçıya geçmesinden önceki safha	184
bbb) Mirasın artmırasçıya geçmesi safhası	188
c) Art vasiyet alacaklısı atanmasındaki özellikler	190
VII. VASİYETİ YERİNE GETİRME GÖREVLİSİ ATAMA	191
a) Genel bilgiler	191
b) Vasiyeti yerine getirme görevlisinin görevleri	195
c) Vasiyeti yerine getirme görevlisinin denetimi	198
d) Vasiyeti yerine getirme görevlisinin sorumluluğu	199
e) Vasiyeti yerine getirme görevlisinin görevinin sona ermesi	200
VIII. MİRASTAN FERAGAT	201
a) Tanım ve genel bilgiler	201
b) Mirastan feragat sözleşmesinin türleri	203
c) Feragatin hükümleri	204
aa) Feragat eden yönünden	204
bb) Feragatin altsoya etkisi	205
cc) Feragatin tasarruf edilebilir kısma (tasarruf nisabına) etkisi	207
dd) Feragatin mirasbırakanın alacakları yönünden etkisi	207
d) Feragatin hükümsüzlüğü	208
aa) Feragatin belirli bir ya da bir kaç kişi lehine yapılmış olması	209
bb) Feragatin en yakın ortak kökün altsoyu (tüm ortak yasal mirasçılar) lehine yapılmış olması	209
IX. MİRASÇILIKTAN ÇIKARMA (MİRASTAN ISKAT)	211

XXXVIII

1. Cezai Mirasçılıktan Çıkarma	211
a) Genel olarak	211
b) Mirasçılıktan çıkarmanın şartları	212
aa) Şekil	212
bb) Mirasçılıktan çıkarmanın MK 510'da sayılan sebeplerden birine dayanması	213
cc) Mirasçılıktan çıkarma sebebinin, ölüme bağlı tasarrufta gösterilmesi	216
c) Mirasçılıktan çıkarmanın hükümleri	218
d) Mirasçılıktan çıkarmanın hükümsüzlüğü	220
aa) İptal davası açılabilir hâller	220
bb) Tenkis davası açılabilir hâller	221
e) Affin mirasçılıktan çıkarmaya etkisi	222
2. Koruyucu mirasçılıktan çıkarma (borç ödemedi aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarma)	223
§ 17. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN YORUMU	225
I. GENEL OLARAK	225
II. VASIYETNAMELERİN YORUMU	227
a) Genel olarak	227
b) Vasiyetnamelere ilişkin özel yorum kuralları	228
aa) Favor testamenti (vasiyetname lehine yorum)	228
bb) Kanunî mirasın geçişi (intikali) kurallarına bağlılık	230
cc) Mirasçı ataması mı, vasiyet mi?	230
III. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN YORUMU	231
§ 18. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA HÜKÜMSÜZLÜK	232
I. GENEL OLARAK	232
II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN KANUN GEREĞİ (KENDİLİĞİNDEN) HÜKÜMSÜZ OLMASI	232
1. Evlilik Birliğinin Ölüm (Ve Gaiplik) Dışında Sona Ermesi	232
2. Lehine Ölüme Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirasbırakandan Önce Ölmesi	233
3. Lehine Ölüme Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirastan Yoksun Olması	233
4. Bozucu Şartın Gerçekleşmesi ya da Geciktirici Şartın Gerçekleşmemesi	233
III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ (MK 557 vd.)	233
A. İptal Sebepleri	233
1. Ehliyetsizlik (MK 557 b.1)	233
2. İrade Sakatlıkları (MK 557 b.2)	233
a) Hata (yanılma)	233
b) Hile (aldatma) (MK 557 b.2)	235
c) Korkutma veya zorlama (tehdit yahut cebir) (MK 557 b. 2)	235
d) Mirasbırakanın hata ve hileyi sağlığında öğrenmesi ya da korkutma ya da zorlamanın etkisinden kurtulmasının özelliği	236
3. Ölüme Bağlı Tasarrufun İçeriğinin, Ona Eklenen Koşul ya da Yüklemenin Hukuka ya da Ahlâka Aykırı Olması (MK 557 b.3)	237
4. Şekil Noksanı (MK 557 b.4)	237

B. İptal Davası.....	238
1. Genel Olarak.....	238
2. İptal Davasının Tarafları.....	239
a) Davacı.....	239
b) Davalı.....	240
3. Süre.....	240
a) Bir yıllık süre.....	240
b) On yıllık süre.....	241
c) Yirmi yıllık süre.....	241
d) Sınırsız defî hakkı.....	238

ÜÇÜNCÜ KISIM

SAKLI PAY, TASARRUF ORANI, TENKİS, DENKLEŞTİRME

§ 19. KAVRAMLAR.....	243
§ 20. SAKLI PAYLI MİRASÇILAR.....	246
I. KİMLER SAKLI PAYLI MİRASÇIDIR?.....	246
II. SAKLI PAYLAR.....	247
1. Saklı Pay Oranları.....	247
2. Eski Medeni Kanundaki Azaltılmış Saklı Paylar.....	252
3. Karı Koca Mal Rejimlerinin Saklı Paylara Etkisi.....	254
§ 21. TASARRUF ORANININ TEREKEYE GÖRE HESAPLANMASI.....	257
I. GENEL OLARAK.....	257
II. ÇIKARILACAK DEĞERLER.....	258
1. Miras Bırakanın Borçları.....	259
2. Cenaze Giderleri.....	260
3. Terekeyi Mühürleme ve Defter Tutma (yazım) Masrafları.....	261
4. Mirasbırakan İle Bir Arada Yaşayan Kişilerin Üç Aylık Geçim Giderleri.....	261
III. EKLENECEK DEĞERLER.....	262
1. Denkleştirmeye (İadeye) Tabi Kazandırmalar.....	262
2. Tenkise Tâbi Sağlararası Kazandırmalar.....	263
a) Denkleştirmeye tabi olması gerekirken bundan kurtulan kazandırmalar.....	263
aa) Mirasbırakanın mirasçılık sıfatını kaybeden yasal mirasçısına miras payına mahsuben yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar.....	263
bb) Mirasbırakan tarafından denkleştirmeden muaf tutulduğu için denkleştirilmesi istenemeyen kazandırmalar.....	264
b) Mirastan ivazlı feragat hâlinde mirasçıya miras bırakanın hayattayken ödediği karşılık.....	265
c) Bağışlayanın serbestçe dönme hakkını saklı tutarak yaptığı bağışlamalar ve âdet üzere verilen hediyeler hariç ölümünden önceki bir yıl içinde yapmış olduğu bağışlamalar.....	266
aa) Genel olarak.....	266
bb) Muvazaalı bir satışla gizlenmek istenen bağışlamalar.....	268
d) Vakıf kurmak için yapılan kazandırmalar.....	275
e) Saklı payı etkisiz kılma kastıyla yapılan kazandırmalar.....	275
3. Üçüncü Kişi Yararına Hayat Sigortası Alım Bedeli.....	278

§ 22. RED – ÇIKARILMA – FERAGAT VE YOKSUNLUĞUN ETKİSİ	279
1. Reddin Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi	279
2. Mirastan Çıkarılmanın Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi	280
3. Feragatin Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi	282
a) İvazlı feragatte	282
b) İvazsız feragatte	282
4. Mirastan Yoksunluğun Tasarruf Oranı Üzerindeki Etkisi	283
§ 23. TENKİS	283
I. KAVRAM	283
II. TENKİS DAVASI	284
1. Niteliği	284
2. Tarafları	285
a) Davacılar	285
aa) Saklı paylı mirasçılar	285
bb) Saklı paylı mirasçıların alacaklıları ve iflas masası	288
b) Davalılar	290
3. Süresi ve Yetkili Mahkeme	293
III. TENKİS DEFİ	295
IV. TENKİSTE SIRA (TERTİP)	296
1. Tenkiste Sıra Sorunu ve Ölümüne Bağlı Kazandırmalar İle Sağlararası Kazandırmalar Arasında Sıra	296
2. Sağlararası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırmaların Özellikle Ölümünden Sonraya Etkili Vekalet ve Temsil Yetkisinin Durumu	298
3. Ölümüne Bağlı Kazandırmaların Tenkisi	302
a) Genel olarak	302
b) Saklı paylı mirasçılara yapılan kazandırmalar bakımından	304
4. Sağlararası Kazandırmaların Tenkisi	306
5. Kamu Yararına Kazandırmaların Tenkisi	308
V. TENKİSİ ÖZELLİK TAŞIYAN BAZI KAZANDIRMALAR	313
1. Değerinde Azalma Olmaksızın Bölünemeyecek Şeyin Vasiyetinde Tenkis	313
2. İntifa ve İrat Kazandırmalarında Tenkis	317
3. İvazlı Miras Sözleşmesinde Tenkis	319
4. İvazlı Feragat Hâlinde Feragat Edene Ödenen Karşılığın Tenkisi	319
5. Ölümüne Bağlı Kazandırma Lehdarının Bir Vasiyet Borcu veya Yükleme (Mükellefiyet) İle Yükümlü Tutulması Durumunda Tenkis	320
6. Ön Mirasçının Saklı Paylı Olduğu Durumlarda Artmırasçı Atama (Fevkalâde İkame)	321
VI. TENKİS DAVASINDA ÖNCEDEN ALDIĞI KAZANDIRMAYI İADE YÜKÜMÜ ALTINA GİREN DAVALININ SORUMLULUĞU	322
VII. TENKİS HESAPLAMASINDA BİLİRKİŞİLERİN ROLÜ	325
VIII. ÖRNEKLER	326
§ 24. MİRASTA DENKLEŞTİRME (İADE)	330
I. DENKLEŞTİRME KURUMUNUN ANLAMI VE MİRAS HUKUKUNDA YERİ	330

II. DENKLEŞTİRMENİN TARAF LARI	332
1. Denkleştirme Borç lusu.....	332
a) Kanunî mirasçı olma şartı.....	332
b) Çeşitli kanunî mirasçıların durumları	334
aa) Altsoy dışındaki kanuni mirasçılar.....	334
bb) Altsoy	335
cc) Doğrudan kendisine kazandırma yapılmadığı hâlde denkleştirme ile yükümlü olanlar.....	336
2. Denkleştirme Alacak lısı	338
III. MİRASBIRAKANIN DENKLEŞTİRMEYE YÖNELİK OLUMLU VE OLUMSUZ İRADE BEYANININ NİTELİĞİ VE YAPILMASI	340
IV. DENKLEŞTİRMEYE TABİ KAZANDIRMALAR	342
1. Genel Olarak Denkleştirme ye Tabi Kazandırmalar	342
2. Kanunen Denkleştirme ye Tabi Kazandırmalar	344
a) Kuruluş sermayesi.....	344
b) Çeyiz.....	345
c) Borçtan kurtarmak	347
d) Malvarlığı devri	349
e) Diğer benzeri kazandırmalar	349
3. Denkleştirmeden Kanunen Muaf Tutulan Kazandırmalar	350
a) Eğitim ve öğrenim masrafları	350
b) Olağan hediyeler ve evlenme giderleri.....	351
c) Miras payını aşan kazandırmalarda bazı durumlarda aşan kısım	352
V. DENKLEŞTİRMENİN TALEP EDİLMESİ, GERÇEKLEŞMESİ VE DENKLEŞTİRME DEN SORUMLULUK.....	353
1. Denkleştirme Davası	353
2. Denkleştirmenin Gerçekleşmesi ve Bu Sıradaki Sorumluluk.....	354
§ 25. MİRASBIRAKANIN ÖZEL DURUMDAKİ BAZI ÇOCUKLARININ ALACAK HAKLARI.....	357
I. EĞİTİM VE ÖĞRENİMİNİ TAMAMLAMAMIŞ VEYA ENGELLİ OLAN ÇOCUKLARIN ALACAK HAKKI.....	357
II. ANA BABA İLE VEYA BÜYÜK ANA VE BÜYÜK BABA İLE YAŞAYAN VE EMEĞİNİ VEYA GELİRİNİ AİLEYE ÖZGÜLEMİŞ ERGİN ÇOCUĞUN ALACAK HAKKI	360
DÖRDÜNCÜ KISIM	
MİRASIN GEÇMESİ (İNTİKALİ)	
§ 26. MİRASIN AÇILMASININ ŞARTLARI.....	367
I. MİRASIN AÇILMASINDA ÖNEM TAŞIYAN AN VE YER.....	367
1. Mirasın Açıldığı An.....	368
2. Mirasın Açıldığı Yer (Mirasa İlişkin Konularda Yetkili Mahkeme)	370
II. MİRASÇI VE VASİYET ALACAK LISI OLMANIN YASAL ŞARTLARI	372
1. Sağ Olmak.....	373
2. Ehil Olmak	375

3. Mirastan Yoksun Olmamak (MK 578/579)	378
a) Mirastan yoksunluk kavramı	378
b) Mirastan yoksunluk sebepleri	380
aa) Kasten ve hukuka aykırı olarak mirasbırakanı öldürmek ya da öldürmeye teşebbüs etmek (MK. 578/ b. 1)	380
bb) Kasten ve hukuka aykırı olarak mirasbırakanı, sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirmek (MK 578/ b. 2)	381
cc) Aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla, mirasbırakanı bir ölüme bağlı tasarruf yapmasını ya da onun bir ölüme bağlı tasarruftan dönmelerini sağlamak veya engellemek (MK. 578/ b. 3)	381
dd) Bir ölüme bağlı tasarrufu, mirasbırakanın yeniden yapamayacağı bir durum ve zamanda kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldırmak veya bozmak (MK. 578/b.4).	383
ee) Eşin ölümünden sonra mirasçının devam ettiği butlan davasında sağ kalan eşin iyi niyetli olmaması	384
ff) Boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçısının davaya devam ederek diğer eşin kusurlu olduğuna dair karar alması	385
c) Mirastan Yoksunluğun Sonuçları	386
d) Affin Etkisi	387
§ 27. MİRAS PAYLARININ DEVRİ	388
I. AÇILMAMIŞ MİRAS PAYININ DEVRİ	388
II. AÇILMIŞ MİRAS PAYININ DEVRİ	391
1. Genel Olarak	391
2. Devir Sözleşmesinin Şekli ve Konusu	391
3. Devir İşleminin Tarafları Bakımından Doğacak Farklar	393
a) Devrin mirasçılar arasında yapılması	393
b) Devrin mirasçı olmayan kişiye yapılması	395
4. Açılmış Miras Payının Rehni ve Haczi Sorunu	396
§ 28. GAİPLİĞİN MİRASIN GEÇMESİNDE ETKİSİ	397
I. GAİBİN MİRASI	397
II. MİRASÇININ GAİPLİĞİ	399
III. HAZİNENİN GAİPLİK KARARI ALMASI	400
§ 29. MİRASIN GEÇMESİNDE KORUMA ÖNLEMLERİ	400
I. TEREKENİN KORUNMASINA İLİŞKİN ÖNLEMLER	401
1. Terekenin Defterinin Tutulması	402
2. Terekenin Mühürlenmesi	403
3. Terekenin Resmen Yönetilmesi	404
a) Terekenin resmen yönetilmesi gereken hâller	404
b) Terekeyi resmen yönetmekle görevli kişi	405
c) Resmen yönetimin yürütümü ve sona ermesi	405
II. MİRASÇILARIN SAPTANMASINA İLİŞKİN ÖNLEM	407
III. VASİYETNAMELERE İLİŞKİN ÖNLEMLER	407
1. Vasiyetnamenin Teslim (Tevdi) Edilmesi	407
2. Vasiyetnamenin Açılması	408
3. Vasiyetname Örneğinin Tebliği	408
§ 30. MİRASÇILIK BELGESİ (VERASET İLAMI)	410

BEŞİNCİ KISIM
MİRASIN KAZANILMASI (İKTİSABİ)

§ 31. MİRASIN KAZANILMASINDAKİ (İKTİSABINDAKİ) TEMEL KURALLAR	413
I. KÜLLİ HALEFİYET	413
II. VASİYET ALACAKLISININ DURUMU	415
1. Vasiyet Alacaklısının Sahip Olduğu Hak	415
2. Vasiyet Alacaklısının Diğer Hak Sahipleri Karşısındaki Durumu	419
a) Mirasbırakanın alacaklılarına karşı	419
b) Mirasçılarının alacaklılarına karşı	420
§ 32. MİRASIN REDDİ	420
I. KAVRAM VE ÇEŞİTLERİ	420
1. Gerçek Ret	421
a) Genel bilgiler	421
b) Ret hakkının düşmesi	424
aa) Sürenin dolması	424
bb) Süre dolmadan ret hakkının düşmesi	426
aaa) Açık kabul beyanı ile ret hakkının düşmesi	426
bbb) Tereke işlerine gereğinden fazla karışma nedeniyle ret hakkının düşmesi (örtülü kabul)	427
ccc) Ceza olarak ret hakkının düşmesi	428
2. Hükmi Ret	429
II. REDDİN SONUÇLARI	430
1. Yasal Mirasçılarının Mirası Reddetmesinin Sonuçları	430
a) Genel olarak	430
b) Özel durumlar	430
aa) En yakın yasal mirasçılarının tümünün mirası reddi	430
bb) Mirasın altoyun tamamı tarafından reddi	431
cc) Sonra gelen mirasçılar (madun derece) lehine ret	432
2. Atanmış Mirasçılarının Mirası Reddetmelerinin Sonucu	433
3. Vasiyet Alacaklılarının Vasiyeti Reddinin Sonucu	433
III. REDDE KARŞI ALACAKLILARIN KORUNMASI	433
1. Mirasçılarının Kişisel Alacaklılarının Korunması	433
2. Mirasbırakanın Alacaklılarının Korunması	434
§ 33. RESMİ DEFTER TUTMA	435
I. GENEL OLARAK	435
II. DEFTER TUTMA TALEBİ	435
III. RESMİ DEFTER TUTULMASI İŞLEMLERİ	437
IV. RESMİ DEFTER TUTULMASININ SONUÇLARI	439
1. Mirasçının Seçme İmkânının Doğması	439
2. Mirasın Tutulan Deftere Göre Kabulünün Sonuçları	440
§ 34. RESMİ TASFİYE	443
I. RESMİ TASFİYE KAVRAMI VE AMACI	443

XLIV

II. RESMÎ TASFİYE TALEBİ	443
III. RESMÎ TASFİYENİN YAPILMASI.....	446
§ 35. MİRASÇILARIN SEÇİM HAKLARINI FARKLI ŞEKİLDE KULLANMALARININ SONUÇLARI	449
I. GENEL OLARAK.....	449
II. MİRASÇILARIN RESMÎ DEFTER TUTMA TALEBİNDEN ÖNCE SEÇİM HAKLARINI FARKLI YÖNDE KULLANMALARI.....	449
III. MİRASÇILARIN RESMÎ DEFTER TUTMA TALEBİNDEN SONRA SEÇİM HAKLARINI FARKLI YÖNDE KULLANMALARI.....	450
§ 36. MİRAS SEBEBİYLE İSTİHKAK DAVASI	450
I. KAVRAM, NİTELİĞİ VE ÖZELLİKLERİ.....	450
1. Mirasçılık Sifatına Bağlı Özel Bir Dava Olması	450
2. Mülkiyet Hakkına Dayanan İstihkak Davası İle Farkları	451
3. Koruyucu Önlemler (Tedbirler).....	453
II. DAVANIN KONUSU.....	453
III. DAVANIN TARAFLARI.....	455
1. Davacı.....	455
2. Davalı.....	458
IV. SÜRE	459

ALTINCI KISIM

MİRAS ORTAKLIĞI VE MİRASIN PAYLAŞILMASI

§ 37. MİRAS ORTAKLIĞI	461
I. KAVRAM.....	461
II. MİRAS ORTAKLIĞININ HÜKÜMLERİ	462
1. Tereke Üzerinde Mirasçıların Hak ve Yetkileri, Davacı Olmaları.....	462
2. Mirasçıların Davalı Olması.....	466
a) Genel olarak.....	466
b) Vasiyet alacaklısı karşısında.....	466
3. Tereke Borçlarından Sorumluluk	467
a) Müteselsil sorumluluk kuralı ve çerçevesi	467
b) Borcu ödeyen mirasçının rücu hakkı.....	470
c) Mirasçıların güvence isteme hakkı	471
d) Paylaşmanın tamamlanmasından sonraki durum	471
4. Miras ortaklığına temsilci atanması	473
III. MİRAS ORTAKLIĞININ SONA ERMESİ	475
1. Genel Olarak	475
2. Başlıca Sona Erme Halleri.....	476
a) Mirasın tamamen paylaşılması.....	476
b) Elbirliğiyle hak sahipliğinin paylı hak sahipliğine dönüşmesi.....	476
c) Miras ortaklığının başka bir ortaklığa dönüşmesi	478
§ 38. MİRASIN PAYLAŞILMASI	479
I. GENEL OLARAK.....	479
II. PAYLAŞMA TÜRLERİ	479

1. Terekenin Tümünün Paylaşılması.....	479
2. Terekenin Bir Kısımının Paylaşılması	480
a) Objektif kısmi paylaşırma	481
b) Sübjektif kısmi paylaşırma.....	481
III. PAYLAŞMAYA İLİŞKİN GENEL KURALLAR	482
1. İrade özgürlüğü	482
2. Eşitlik	483
3. Aynen Paylaşmanın Asıl Olması.....	484
4. Bilgi Verme Yükümü	484
5. Aynı İkame.....	485
IV. TÛM MİRASÇILARIN ANLAŞMASIYLA PAYLAŞMA.....	485
1. Elden Paylaşırma	486
2. Paylaşırma Sözleşmesi	488
V. PAYLAŞMA (TAKSİM) DAVASI.....	491
VI. PAYLAŞMAYI GECİKTİREN SEBEPLER.....	494
1. Paylaşırmanın İradı Olarak Geciktirilmesi.....	494
a) Mirasçılarının anlaşmasıyla.....	494
b) Mirasbırakanın tasarrufu ile.....	495
2. Paylaşırmanın kanun gereği geciktirilmesi: mirasçılar arasında bir ceninin bulunması.....	496
3. Hakim kararıyla paylaşırmanın geciktirilmesi	497
VII. PAYLAŞMAYA HAKİMİN ATADIĞI BİR KAYYIMIN KATILMASI	499
VIII. PAYLAŞMANIN GERÇEKLEŞMESİ	500
1. Miras Paylarının Oluşması.....	500
2. Miras Paylarının Özgülenmesi (Tahsisi).....	503
3. Paylaşırmada Bazı Özel Durumlar	505
a) Değerinde önemli azalma olmaksızın bölünemeyen mal	505
b) Bir bütün oluştururan eşya topluluğu ve aile belgeleri ile özel anı değerı olan eşya	507
aa) Bir bütün oluştururan eşya.....	507
bb) Aile belgeleri ve aile için özel anı değerı olan eşya	509
c) Aile konutu ve ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesi	511
aa) Genel olarak	511
bb) MK 652'nin uygulama alanı	514
cc) MK 652/I'e göre ortak konut ve ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesinin şartları	515
d) Mirasbırakanın mirasçılardan birinden olan alacağı	517
e) Kat mülkiyetine çevirme yoluyla paylaşırma	518
f) Tarımsal işletmelerin özgülenmesi	519
aa) Amacı ve özellikleri	519
bb) 6537 sayılı Kanun düzenlemesinin zaman bakımından uygulanması.....	521
cc) Tarımsal arazinin bölünme sınırları.....	522
dd) Mirasçılarının bölünemez tarımsal araziye belli süre içinde belli yöntemlerle paylaşırma yükümü	523
ee) Mirasçılar veya Bakanlıkça açılacak dava ile paylaşırma.	525

ff) Denkleştirme hükümleri.....	526
gg) Bazı taşınırın ve yan sınaî işletmenin devri.....	528
aaa) Bazı taşınırın devri.....	528
bbb) Yan sınaî işletmenin devri.....	529
hh) Ölüme bağı tasarrufla düzenlemeye getirilen sınırlar.....	529
ıı) Mülga MK 659-668 düzenlemesi.....	530
aaa) Tarımsal işletme kavramı.....	530
bbb) Mirasçıya özgüleme ve aile ortaklığı.....	532
IX. PAYLAŞMANIN SONUÇLARI.....	534
1. Mirasçılarn Birbirlerine Karşı Sorumlulukları.....	534
2. Dışa Karşı Sorumluluk.....	537
BİBLİYOGRAFYA.....	539

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
ABGB	: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch
Abs.	: Absatz
Acp	: Archiv für die zivilistische Praxis
AD	: Adalet Dergisi
Art	: Artikel
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B	: bend
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE.	: Entscheidungen des Schweizerische Bundesgerichtshofs
BGHZ	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakımız
c.	: cümle, cilt
CCfr	: Cade Civil française
Çev	: Çeviren
DJZ	: Deutsche Juristenzeitung
Dn	: Dip notu
Einl	: Einleitung
EMK	: Eski Medeni Kanun
GG	: Grundgesetz
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İHFD	: İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi
İKİD	: İlmi ve Kazai İçtihatlar
JZ	: Juristische Zeitung

XLVIII

Krş	: Karşılaştırmamız
m	: madde
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK	: Medeni Kanun
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
N	: Nummer (Randnote)
NK	: Noterlik Kanunu
OR	: Obligationenrecht
RG	: Resmi Gazete
RGZ	: Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen
R	: Randnote
RKD	: Resmi Kararlar Dergisi
S	: sayı
SJZ	: Schweizerische Juristen Zeitung
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Vorbem	: Vorbemerkung
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
ZBJV	: Zeitschrift des bernischen Juristenvereins
ZGB	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZSR	: Zeitschrift für schweizerisches Recht

§ 1. Giriş

I. TANIM VE MİRAS HUKUKUNUN GEREKLİLİĞİ

1. Tanım

Miras Hukuku, mirasbırakan dediğimiz bir kimsenin, ölümü ile sona erme-¹ yen, intikal edebilir hak ve borçları ile diğer hukuki ilişkilerinin akıbetini düzenleyen kuralların tümüdür¹. Kısa bir deyiş ile, Miras Hukuku, yukarıda sözü edilen durumlar yönünden, öleni kimin ikame edeceğini, ona ölüm sebebiyle (mortis causa) kimlerin halef olacağını düzenler.

2. Miras hukukunun gerekliliği

Miras hukukunun temelinde iki husus yatar: özel mülkiyet ve bunun devamlılığı ile kişiye bağlı olanlar dışında alacak ve borçların, ölenin yerini alacak kişide (mirasçı) devam etmesi. Eğer mülkiyet ölümle sona erse ya da ölenin malları sahipsiz hale gelseydi; eğer ölüm ile birlikte alacaklar sona erseydi, ölene borçlu olan kimseler borçtan kurtulsaydı, miras hukukuna da gerek olmazdı.

Örneğin, kişinin hiç bir hakkının olmadığı, borçlarının topluma ait olduğu salt kolektivist bir düzende miras hukuku da olmazdı. Bugün dünyada var olan hiç bir toplumun böyle bir sistemi kabul ettiğini söylemek mümkün değildir. Nitekim, eski SSCB, 1919 yılında miras hakkını kanunla kaldırmış, fakat 1922 yılında yeniden düzenlemek zorunda kalmıştır².

Miras hukukunun ana temellerinden biri, yukarıda da değinildiği gibi, özel mülkiyet ve bunun devamlılığıdır. Yani, kişilerin özel mülkiyetine tabi olan şeyler, yine özel mülkiyete tabi olacak şekilde ölümle başka kişilere intikal etmelidir, yoksa kamuya, yani devlete geçmemelidir. Eğer, ölümle mülkiyet sona erip, ölenin malları devlete intikal etseydi, önce, gerçek bir mülkiyet hakkından söz etmek mümkün olmazdı. Bu halde mülkiyet hakkı, kişinin ölümü ile sona eren bir intifa hakkından ibaret olurdu. İkinci olarak, miras yoluyla intikal etmeyen bir mülkiyet hakkı sosyal fonksiyonunu da yerine getirmezdi. Çünkü insan, sa-

¹ Benzer tanımlar için bkz. *Kocayusufpaşaoğlu*, § 1, I; *Oğuzman*, Giriş, I.

² Eski SSCB ve diğer eski komünist ülkelerdeki miras hukuku sistemlerine ilişkin etraflı bilgi için bkz. *Kocayusufpaşaoğlu*, § 2, IV.

hip olduğu şeylerin, yakınlarına ya da istediği kimselere kalacağını bildiği sürece bir şeyler edinebilmek için çalışır, üretici olur ve tasarruf yapar. Yakınlarına bir şey bırakabilmek insanın doğasında vardır. Bundan yoksun bırakılan bir kişi, artık sadece kendi ihtiyaçlarını karşılayacak kadar üretken olur ki, bu da, toplumun fakirleşmesi sonucunu doğurur. Kaldı ki, böyle bir arzu içinde bulunan bir insanın bu isteğini yerine getirmesine, miras yoluyla intikal yasağı engel olamaz. Çünkü, bu halde kişi, sağlararası tasarruflar yaparak, örneğin mallarını istediği kimselere hayatında bağışlayarak bu yasağı deler. Bu bakımdan malike, ancak, mallarını yakınlarına ya da istediklerine devir edebilme ve bu amacını, ölümden sonra da gerçekleştirebilme imkânının tanınması hâlinde gerçek bir özel mülkiyetten söz etmek mümkün olur³. Böylece, toplumun temeli olan aileye, devlete karşı belirli bir otonomi tanınmış olur. Özetle, miras hakkı ile özel mülkiyet hakkının birbirinden ayrılması mümkün değildir.

- 5 İtiraf etmek gerekir ki, mülkiyet hakkının miras yoluyla geçmesinin yararlı olmayan tarafları da vardır. Önce, intikal eden hazır bir malvarlığını yönetip çoğaltmak, kendi uğraşı ile malvarlığı edinmekten çok daha kolaydır. Böyle olunca da, fakir ailelerin çocukları, diğerlerine oranla, hayat yarışına, daha müsait olmayan şartlarla başlarlar. Bunun yanında bir malvarlığını miras yoluyla elde etme, kişileri tembelleğe itebilir. Kişiler, atalarının çalışarak oluşturdukları malvarlığını çoğaltmak için çalışmak yerine, onu tüketmeyi tercih edebilirler. Bundan da son tahlilde zarar görecektir olan yine toplumdur⁴.
- 6 Miras hukukunun gerekliliğini sadece özel mülkiyet açısından görmek yeterli değildir. Yukarıda da değinildiği gibi, ölenin, kişiye bağlı olanlar dışındaki alacak ve borçlarının da ölüm ile sona ermeyip, onun yerini alan kişilerde devam etmesi gerekir. Aksine bir anlayış, alışveriş hayatını felç eder. Çünkü, borçlunun ölümü hâlinde, karşısında, artık borcu ödeyecek bir muhatap kalmayacağı için, hiç kimse diğerine kredi açmazdı.

3. Miras hukukunun Anayasa teminatı altında olması

- 7 Anayasanın 35. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre, “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bunlar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir”.
- 8 Aynı hüküm, 1961 Anayasasının 36. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında da bulunmaktadır. Ancak, 1961 Anayasa Tasarısının 36. maddesinde miras hakkından söz edilmekte, sadece mülkiyet hakkı düzenlenmekteydi. Miras hakkı, Kurucu Meclise verilen bir önerge ile maddeye eklenmiştir.
- 9 Maddenin, mülkiyet hakkı ile miras hakkını birlikte düzenlemesi, yukarıda da açıklandığı gibi, bu iki hakkın, özel mülkiyeti kabul eden bir sistemde, birbi-

³ Piotet, § 1, I.

⁴ Koziol/Welser, 284.

rinden ayrılmasının, biri olmadan, diğerinin olmasının tasavvur edilemeyeceğinin, Anayasa tarafından da kabul edildiğinin açık bir ifadesidir. Her iki hak da temel haklar ve hürriyetler arasında düzenlenerek garanti altına alınmışlardır. Acaba bu hüküm neyi ya da neleri garanti altına almaktadır? Bunun cevabını, benzer bir hüküm içeren Alman Anayasasının 14. paragrafı ile ilgili olarak Alman hukukunda ileri sürülen görüşleri gözönünde bulundurarak cevaplandırmaya çalışalım.

GG Art. 14 /1'e göre, "Mülkiyet ve miras hakları teminat altındadır. İçerikleri ve sınırları kanunla belirlenir". Görüldüğü gibi, bu hüküm ile AY 35. arasındaki fark, sadece sınırlamanın kamu yararına olacağına GG'de öngörülmemiş olmasıdır. Ne var ki, Alman doktrininde de, getirilecek olan sınırlamanın, özel mülkiyet ve miras hakkını hiçe indirgiyecek biçimde olmaması gereği savunulmaktadır⁵.

Önce hüküm, miras hakkını, özel hukukun bir kurumu olarak korumaktadır. Yani, ölenin malvarlığının, onun ailesi ya da ölüme bağlı tasarruf ile tespit ettiği kişilere kalmasını garanti altına almakta; malvarlığına devletin el koymasını yasaklamaktadır. Bu sebeple, örneğin, devletin, bir kanunla, tüm hısımların mirasçılıklarını bertaraf edip, mirasın devlete kalacağına ilişkin bir kanun çıkartması Anayasaya aykırı olacaktır. Ya da böyle yapmamakla beraber, Anayasaya aykırı olmayan Veraset ve İntikal Vergisi Kanunundaki oranları, adeta terekenin müsaderesi niteliğinde sayılacak oranlara yükseltmesi de AY 35'e aykırı olacaktır⁶.

AY 35'in garanti altına aldığı ikinci husus, miras hürriyeti hakkıdır. Yani, kişinin, ölüme bağlı tasarruf yapma özgürlüğü de anayasal garanti altına alınmıştır. Böylece, yasal mirasçılarla birlikte, ölüme bağlı tasarrufla mirasa çağrılan kişilerin hakları da Anayasa tarafından temin edilmiştir⁷.

4. Miras hukukunun, Medenî Kanunun içindeki yeri ve sistematigi

Medenî Kanunun, sistematigi içinde Miras hukukuna verdiği yer, diğer Medenî Kanunlardan farklıdır. Şöyle ki, Alman Hukukunda, miras hukuku, modern Pandekt Hukukuna uygun olarak BGB'nin 5. kitabında, yani en sonda düzenlenmiştir. Avusturya Hukukunda, miras hukukuna ayrı bir kitap tahsis edilmiş, eşya hukuku kitabında, mülkiyetin kazanılmasının bir yolu olarak düzenlenmiştir.

Oysa Türk/İsviçre Hukukunda, miras hukuku, aile hukukundan hemen sonra, fakat eşya hukukundan önce 3. kitap olarak yer almıştır. Miras hukukunun, kimlerin mirasçı olacağı yönünden esas itibariyle hısımlığa dayandığı; öte yan-

⁵ Kipp/Coing, § 1, I, 2; Staudinger/Weber, § 23; Bartholomeyczik/Schlüter, § 2, II, 4.

⁶ Kipp/Coing, § 1, I, 2; Bartholomeyczik/Schlüter, § 2, II, 4.

⁷ Bartholomeyczik/Schlüter, § 2, II, 4; ayrıca etraflı bilgi için bkz. Kocayusufoğlu, § 2, I, 9.

dan da ölenin malvarlığı ile yakın ilişkisi göz önünde tutulacak olursa, bu düzenleme biçimi daha uygundur.

- 15 *Tuor*⁸, BGB ile ZGB (MK) arasındaki bu farklı düzenlemeyi, kanunların, miras hukuku yönünden hareket noktalarındaki farklılık ile açıklamaktadır. Ona göre, BGB, malvarlığı ilişkisinden, yani hakkın konusundan hareket ettiği için, miras hukukunu 5. kitap olarak düzenlemiştir. Oysa ZGB (MK), malvarlığı haklarının subjektif temeli, yani kişi ve aileden hareket ettiği için, miras hukukuna aile hukukundan hemen sonra yer vermiştir.
- 16 Miras Hukuku başlığını taşıyan üçüncü kitabın sistematığı şöyledir:
- 17 Birinci kısım : Mirasçılar (MK 495 – 574)
- 18 Birinci bölüm : Yasal Mirasçılar (MK 495 – 501)
- 19 İkinci bölüm : Ölüme bağlı tasarruflar (MK 502 – 571)
- 20 Birinci ayırım : Tasarruf ehliyeti (MK 502 – 504)
- 21 İkinci ayırım : Tasarruf özgürlüğü (MK 505 – 513)
- 22 Üçüncü ayırım : Ölüme bağlı tasarrufların çeşitleri (MK 514 – 530)
- 23 Dördüncü ayırım : Ölüme bağlı tasarrufların şekilleri (MK 531 – 549)
- 24 Beşinci ayırım : Vasiyeti yerine getirme görevlisi (MK 550 – 556)
- 25 Altıncı ayırım : Ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkisi (MK 557 – 571)
- 26 Yedinci ayırım : Miras sözleşmesinden doğan davalar (MK 572 – 574)
- 27 İkinci kısım : Mirasın geçmesi (MK 575 – 682)
- 28 Birinci bölüm : Mirasın açılması (MK 575 – 588)
- 29 İkinci bölüm : Mirasın geçmesinin sonuçları (MK 589 – 639)
- 30 Birinci ayırım : Koruma önlemleri (MK 589 – 598)
- 31 İkinci ayırım : Mirasın kazanılması (MK 599 – 618)
- 32 Üçüncü ayırım : Resmî defter tutma (MK 619 – 631)
- 33 Dördüncü ayırım : Resmî tasfiye (MK 632 – 636)
- 34 Beşinci ayırım : Miras sebebiyle istihkak davası (MK 637 – 639)
- 35 Üçüncü bölüm : Mirasın paylaşılması (MK 640 – 682)
- 36 Birinci ayırım : Paylaşmadan önce miras ortaklığı (MK 640 – 645)
- 37 İkinci ayırım : Paylaşmanın nasıl yapılacağı (MK 646 – 668)
- 38 Üçüncü ayırım : Mirasta denkleştirme (MK 669 – 675)

⁸ *Tuor*, Einleitung N 1.

Dördüncü ayırım : Paylaşmanın tamamlanması ve sonucu (MK 676 – 39
682)

Belirtmek gerekir ki, miras hukukuna ilişkin münferit hükümlere, Medenî Kanunun diğer kitaplarında da rastlanır. Bunların üzerinde yeri geldikçe durulacaktır. Asıl önemli olan, mirastan doğan ilişkilere, MK 5 aracılığıyla Borçlar Kanunundaki genel hükümlerin uygulanabilmesidir⁹. Ancak, Borçlar Kanunundaki bir hükmün miras hukukuna uygulanabilmesi için, Medenî Kanunun diğer kitaplarına uygulanabilmesinde olduğu gibi, iki şartın bulunması gerekir. Bunlardan birincisi, miras hukuku kitabında o konuya ilişkin bir hükmün bulunmamasıdır. İkinci şart ise, uygulanmak istenen hükmün miras hukukunun bünyesine ve niteliğine aykırı olmamasıdır. Miras hukukunda özel düzenleme bulunmamakla beraber, Borçlar Kanunundaki hüküm, miras hukukunun bünye ve niteliğine uygun değilse, uygulama söz konusu olamaz. Örneğin red beyanının irade bozukluğu sebebiyle iptaline, Borçlar Kanunundaki irade bozukluğuna ilişkin hükümler (BK 30 vd) uygulanabilir. Çünkü bu konuda hem miras hukukunda özel bir düzenleme yoktur, hem de bu hükümlerin uygulanmasında miras hukukunun bünyesine bir aykırılık bulunmamaktadır. Buna karşılık, bir ölüme bağlı tasarrufun irade bozukluğu sebebiyle iptaline Borçlar Kanunu hükümleri uygulanamaz. Çünkü bu husus, MK 504'de özel olarak düzenlenmiştir.

II. MİRAS HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI

1. Miras

Miras, bir kimsenin ölümü ile mirasçılara geçen özel hukuk ilişkilerinin 41
tümünü ifade eder, yani tereke anlamına gelir.

2. Mirasbırakan

Bununla, ölümü ile, kendisine ait özel hukuk ilişkilerinin hukuki akıbetinin 42
düzenlendiği kişi ifade edilmektedir. Ölüm, sadece insanlar için söz konusu olabildiğinden, mirasbırakan da sadece gerçek kişi olabilir. Ölüme bağlı bir tasarrufun yapılmasının söz konusu olduğu hallerde, mirasbırakan yerine vasiyetçi terimi de kullanılır.

3. Mirasçı

Mirasbırakanın terekesi üzerinde *küllî halef sıfatıyla* hak sahibi olan kişidir. 43
Mirasçılar, mirasa çağrılmaları, yani mirasçı olmalarının temelinde yatan sebebe göre, yasal ve atanmış (kanunî ve mansup, iradî) mirasçı olmak üzere ikiye ayrılırlar. Eğer mirasçı kanun (yasa) gereği mirasa çağrılmaktaysa, *yasal mirasçılıktan*; mirasbırakanın iradesi ile mirasa çağrılmaktaysa (mirasbırakan tarafından atanmaktaysa), *atanmış mirasçılıktan* söz edilir. Yasal mirasçılar ara-

⁹ Escher, Einleitung N 7.

sında bir de *saklı paylı (mahfuz hisseli) mirasçılar* denilen daha küçük bir grup vardır. Bunlar, yine kanun gereği mirasa çağrılırlar, fakat mirasbırakan kendilerine, muhakkak miras paylarının belirli bir bölümünü bırakmak zorundadır¹⁰.

44 Mirasbırakandan farklı olarak, mirasçı, hem gerçek hem de tüzel kişi olabilir. Ancak bu iki kişilik yönünden mirasçı olmada yine de bir fark vardır. Şöyle ki, gerçek kişiler hem yasal hem de atanmış mirasçı olabilirlerken; tüzel kişiler, devlet hariç, sadece atanmış mirasçı olabilirler. Devlet, hiçbir mirasçı bırakmadan ölen kişinin MK 501'e göre, yasal mirasçısıdır. Ancak, bunun yanında, devletin, atanmış mirasçı olmasına da bir engel yoktur.

45 Yasal ve atanmış mirasçı ayırımı, terekenin ya sadece yasal ya da sadece atanmış mirasçılara kalacağı anlamına gelmez. Başka bir deyiş ile, münferit bir olayda, tereke üzerindeki hak sahipleri, sadece yasal ya da sadece atanmış mirasçılar olabilecekleri gibi; bunların her ikisinin birlikte de mirasa çağrılmaları da mümkündür. Şöyle ki:

46 a) Mirasbırakanın, tereke üzerinde küllî halefiyeti gerektirecek ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığı hallerde, miras sadece yasal mirasçılara geçecektir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: *terekenin sadece yasal mirasçılara geçmesi için, mirasbırakanın hiç bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmaması değil, küllî halefiyeti gerektirecek bir tasarrufta bulunmamış olması, yani mirasçı atamamış olması gerekir*. Mirasbırakanın, sadece muayyen mal bırakmalardan (vasiyet) oluşan bir vasiyetname yapmış olması hâlinde de, tereke tümüyle sadece yasal mirasçılara geçer. Çünkü kendilerine belirli mal bırakılan kişiler küllî halef değildirlir¹¹.

47 b) Mirasbırakan, hiç bir saklı paylı mirasçısı olmadığından, bir ya da bir kaç kişiyi terekesinin tümü için mirasçı atarsa, miras sadece atanmış mirasçılara geçer.

48 c) Mirasbırakanın, terekesinin belirli bir oranı için mirasçı ataması hâlinde, geri kalanı yasal mirasçılara ait olacaktır. İşte bu halde, hem yasal hem de atanmış mirasçılar birlikte tereke üzerinde hak sahibi olurlar.

49 Yasal mirasçılık Cermen Hukukunun, mirasın aileye kalması prensibinin bir yansımasıdır. Bunun aksi olan atanmış mirasçılık ise Roma Hukukundan kaynaklanır. Çünkü, Roma Hukukunda, bir kimsenin ölümünden sonrası için, malvarlığının akıbetini istediği gibi düzenleyebilmesi, ölenin yakınlarının korunması gerekmediği görüşü kabul edilmişti.

¹⁰ Etraflı bilgi için bkz. parag. 1045 vd.

¹¹ Bkz. parag. 668 vd.

Ancak her iki görüşte de zaman içinde yumuşamalar olmuştur. Örneğin, yasal mirasçılığa dayanan Cermen Hukukunda, zamanla yasal intikalin yanında, mirasbırakanın iradesine dayanan intikale de yer verilmiştir. Aynı şekilde, başlangıçta, ölüme bağlı tasarruflar yönünden tam bir serbestiyi kabul eden Roma Hukukunda, zamanla, hısımlara asgarî bir şey bırakmayan ölüme bağlı tasarruflar ahlâka aykırı görülmeğe başlanmıştır¹². 50

Türk Hukukunda yasal mirasçılığın mı yoksa atanmış mirasçılığın mı asıl olduğu meselesine gelince; yeni düzenlemeden önce bu durum tartışmalı olmakla beraber, baskın görüş yasal mirasçılığın asıl olduğu yönündeydi. Azınlıkta kalan görüş ise, asıl olanın atanmış mirasçılık olduğunu ileri sürüyordu¹³. 51

Ancak yeni Medenî kanunda *fikrimce* durum çoğunluğun görüşünün tersine dönmüştür. Başka bir deyiş ile, bugün asıl olan atanmış mirasçılık, istisna ise yasal mirasçılıktır. Önce, eşinki bir yana bırakılacak olursa, saklı pay oranları indirilmiştir. Bunun, mirasbırakana daha fazla tasarruf özgürlüğü tanımak amacıyla yapıldığı, "... saklı payları düzenleyen 506ncı maddesinde mirasbırakanın tasarruf özgürlüğünün genişletilmesi yönündeki eğilimler göz önünde tutularak saklı pay oranları yeniden belirlenmiştir" diyen Gerekeçeden açık olarak anlaşılmaktadır¹⁴. Bu görüş, MK 514/II'ye de yansiyarak, kanunî temelini bulmuştur. MK 514/II'ye göre, "Mirasbırakanın üzerinde tasarruf etmediği kısım yasal mirasçılara kalır". Bu da göstermektedir ki, mirasçılar ancak mirasbırakan tarafından tasarrufta bulunulmadığı hâllerde ve kadarıyla mirastan pay alabileceklerdir. Bunun anlamı, saklı paylı olmayan mirasçılar, mirasbırakanın, terekesinin tamamı üzerinde tasarrufta bulunması hâlinde, mirastan hiç pay alamayacaklardır. Saklı paylı mirasçıların varlığı, bu görüşte bir değişiklik yapmaz. Çünkü önce, saklı paylı mirasçıların kapsamı çok dardır ki, bu bile asıl olanın atanmış mirasçılık olduğunu göstermeye yeterlidir. Bunun yanında, saklı paylı mirasçıların varlığı bile, mirasbırakanın tasarruf özgürlüğünü ortadan kaldırmamakta, sadece sınırlandırmaktadır. Kaldı ki, mirasbırakanın, saklı paya tecavüz eden tasarrufları kesin hükümsüz olmamakta, sadece saklı paylı mirasçı isterse tenkis edilmektedir (MK 560 vd). Bu da asıl olanın atanmış mirasçılık olduğunu gösterir¹⁵. 52

Nihayet 2007 yılında MK 505 ve 506'da yapılan bir değişiklik ile^{15a} kardeşlerin saklı payları kaldırılmış, böylece saklı paylı mirasçıların kapsamı daha da daraltılmış, mirasbırakanın terekesi üzerindeki tasarruf imkânı genişletilmiştir. Bu da kanun koyucunun amacının, iradî mirasçılık yönünde olduğunun bir göstergesidir. 53

¹² *Piotet*, § 1, III, 5.

¹³ Bu tartışmalar için bkz. *Dural/Öz (Dural)*, c. 1, Giriş, II, 3 ve orada atıf yapılan yazarlar.

¹⁴ Bkz. Gerekeç, 315.

¹⁵ *Çağa*, 59-60.

^{15a} RG 04.05.2007, sayı 26518.

54 Son olarak belirtelim ki, atanmış mirasçılık terimi, mirasbırakanın tasarruf özgürlüğü yönünden dar bir terimdir. Çünkü, mirasbırakan, terekesi üzerinde, sadece mirasçı atama yoluyla değil, muayyen mal bırakma yoluyla da tasarrufta bulunabilir. Bu ise bir mirasçı atama değildir. Ne var ki, bu terim ve eş anlamlıları (mirasçı nasbı, iradî mirasçılık) öteden beri Türk hukuk diline yerleşmiş olduğu için, burada da kullanılmaktadır. Bu bakımdan, buradaki atanmış mirasçı terimini *dar ya da teknik anlamda mirasçı*, yani sadece mirasbırakanın küllî halefi karşılığı değil de, geniş anlamda mirasçıları, yani mirasbırakanın kendisine cüzî halef ya da belirli mal¹⁶ alacaklısı (vasiyet alacaklısı, musaleh) atadığı halleri de kapsayacak, bir başka deyişle, mirasbırakanın terekesi üzerindeki her türlü tasarruflarını kapsayacak şekilde geniş anlamak gerekir.

4. Tereke

55 Mirasbırakanın ölümüyle mirasçılara geçen özel hukuk ilişkilerinin tümüne tereke denir¹⁷. Ters bir deyiş ile, tereke, mirasbırakanın şahsına bağlı olmayan, bütün hukukî ilişkilerini ifade eden bir kavramdır¹⁸. Miras kelimesinin de sık sık bu anlamda kullanıldığı yukarıda belirtmiştik¹⁹.

56 Ölüm ile birlikte mirasçılara malvarlığı geçeceği için, kural olarak tereke, malvarlığına eşit bir kavramdır. Bu sebeptendir ki, Medenî Kanunda bazen tereke yerine malvarlığı terimi kullanılmıştır (örnek olarak bkz. MK 576).

57 Yukarıda da değinildiği gibi, tereke, kural olarak ölenin malvarlığına eşittir. Ancak, yine sık sık değinildiği gibi, ölümle birlikte, mirasçılara, mirasbırakanın, sadece devir ve intikal edebilen özel hukuk ilişkileri geçer, onun şahsına bağlı olanlar ölüm ile sona erer. Bu bakımdan, bazen, ölenin malvarlığı ile mirasçılara geçen terekesi arasında fark olabilir. Bunun aksine, ölenin malvarlığında bulunmayıp, sadece terekesinde bulunabilen hukukî ilişkiler de vardır. Nihayet üçüncü bir ihtimal de, mirasçıların, miras yoluyla değil de, sırf ölüm sebebiyle kazanabilecekleri bazı haklar söz konusu olabilir. Bu üç duruma kısaca göz atalım.

a) Malvarlığında bulunan, fakat terekede yer almayan hukuki ilişkiler

58 Bunlar, mirasbırakanın şahsına bağlı olan, onun ölümü ile sona eren, hukukî ilişkiler, haklar ve borçlardır. Örneğin, MK 797'ye göre, intifa hakkı, hak sahi-

¹⁶ Bu terimin eleştirisi için bkz. parag. 88 vd.

¹⁷ *Kocayusufpaşaoğlu*, § 3, II, ve dn. 4'de anılan yazarlar; *Oğuzman*, Giriş, I, 9; *Serozan/Engin*, Miras Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2014, § 1, 143.

¹⁸ *Escher*, Einleitung, N 5.

¹⁹ Bkz. parag. 41.

binin ölümü ile sona ereceğinden terekede yer almaz, dolayısıyla da mirasçılara geçmez. Aynı şey, oturma (sükna) hakkı için de söz konusudur (MK 823).

Ölenin şahsına bağlı hakların terekede bulunmayacağı kuralına, 3444 sayılı kanunla eski Medenî Kanuna eklenen 24a maddesinin 3. fıkrası bir istisna getirmişti. Söz konusu hükme göre, mirasbırakanın manevî tazminat isteme hakkı, onun tarafından sağlığında ileri sürülmemiş olsa bile, terekede yer alıp mirasçılara geçiyordu. Bunun doğru bir hüküm olup olmadığı çok tartışılmıştır²⁰. Baskın görüş, bu hükme karşı çıkıyordu.

Yeni Medenî Kanun, baskın görüşe katılarak, bu hükmü 25. maddenin 4. fıkrasında değiştirmiştir. Yeni düzenleme, “*Manevî tazminat istemi, karşı tarafa kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmemiş olmadıkça mirasçılara geçmez.*” şeklindedir. Bu hükme göre, bugün, artık, mirasbırakana ait manevî tazminat isteme hakkı, ancak mirasbırakan tarafından sağlığında ileri sürülmüşse, yani bir malvarlığı değeri olmuşsa, mirasçılara geçer. Belirtelim ki, mirasbırakan tarafından manevî tazminat isteminin ileri sürülmesinin muhakkak dava yoluyla olması gerekmez. Bunun için, “*...saldırıya uğrayan kişinin, bunu ortaya koyan ve kanıtlanabilir bir iradesi yeterli görülmüştür*”²¹.

Manevî tazminat konusunda önemle belirtilmesi gereken husus şudur: mirasçılara miras yoluyla geçmeyen, mirasbırakanın bizzat kendisine ait olan manevî tazminat talebidir. Mirasbırakanın ölümü dolayısıyla doğrudan mirasçılara ait olan manevî tazminat hakkı, aşağıda görüleceği gibi²², miras yoluyla intikal etmeyen, ölüm sebebiyle mirasçıların şahsında doğan bir haktır. Bir örnekle açıklayacak olursak; bir trafik kazasında yaralanan mirasbırakanın BK 56’ya göre manevî tazminat isteme hakkı vardır. Onun bu talebinin mirasçılara geçmesi için, MK 25/IV’e göre, sağlığında ileri sürülmüş olması gerekir. Aynı madde, ölüm hâlinde ölenin yakınlarına^{22a} ölüm sebebiyle duydukları acı nedeniyle, manevî tazminat isteme hakkı vermiştir. Yakınlık manevi bakımdan tespit edilecek olup, hısımlık anlamında değildir. İşte bu hak, terekede yer almayan, ölüm sebebiyle bizzat mirasçıların (hatta mirasbırakana yakın olan fakat mirasçı olmayan kişilerin de) şahsında doğan bir haktır, yoksa ölene ait olup da onlara geçen değil...

²⁰ Tartışmalar için bkz. *Dural/Öz (Dural)*, c. I, Giriş, II, 4.

²¹ Gerekeçe, 338.

²² Bkz. parag. 70-71.

^{22a} Aynı hükmü içeren Eski BK m.47, “ölünün ailesine” demektedir. Buna rağmen, ölenin yakınları şeklinde anlaşılmaktaydı.

62 Mirasbırakanın şahsına bağlı olan haklar gibi, onun kişisel niteliklerinin önemli olduğu borç ilişkileri de ölümle birlikte artık terekede yer almazlar. Örneğin BK 441/I'e göre işçinin ölümü ile hizmet (iş) sözleşmesi sona erer. Yani, mirasbırakanın malvarlığının pasif bölümünde yer alan iş yapma borcu, terekede yer almaz, dolayısıyla da mirasçılara geçmez. Buna karşılık, aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, işverenin ölümünde iş sözleşmesinin sona ermesi, yani işverenin ivaz borcunun terekede yer almaması başlıca onun şahsı nazara alınarak yapılmış olup olmamasına bağlıdır. Eğer, edim yönünden işverenin şahsı önemli değilse, hizmet sözleşmesi onun ölümü ile sona ermez; aksi durumda ise sona erer. Buna paralel bir düzenleme, eser (istisna) sözleşmesi için de öngörülmüştür. BK 486/I'e göre, "Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme, onun ölümü ... durumunda kendiliğinden sona erer." Bunun gibi, vekâlet sözleşmesi de taraflardan birinin ölümü ile sona erer. Ne var ki, BK 513/I'e göre bu, emredici bir hüküm olmayıp, taraflar aksini kararlaştırabilir ya da işin niteliğinden, ölümden sonra da devam edeceği (mandatum post mortem) anlaşılabilir.

63 Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi, borç ilişkisinin sona ermesi ileriye etkilidir. Ölümden önce muaccel olup da, malvarlığında alacak olarak yer almış haklar, terekede bulunurlar. Örneğin, ölen işçinin, işveren tarafından ödenmemiş olan muaccel ücret alacağı, sözleşme, işverenin şahsı nazara alınarak yapılmış olsa bile, mirasçılara geçer ve onlar tarafından istenebilir.

b) Malvarlığında bulunmayan, fakat terekede yer alan hukukî ilişkiler

64 Kural olarak, malvarlığında yer almayan hukukî ilişkiler terekede de yer almazlar. Ancak, istisnaen, malvarlığında yer almayan, fakat maddî değeri olan haklar ve borçlar ile bazı kişivarlığı haklarının terekede bulunması mümkündür.

65 Malvarlığında yer almayan, fakat terekede bulunabilen malî değeri olan haklara örnek olarak, denkleştirmeye tabi malları gösterebiliriz. MK 669'a göre, mirasbırakanın, miras hissesine mahsuben, sağlığında mirasçılarına yapmış olduğu belirli nitelikleri taşıyan kazandırmalar, onun malvarlığından çıkmışlardır. Ancak, aşağıda açıklanacağı gibi²³, bunlar terekenin hesaplanmasında göz önünde bulundurulurlar, yani terekeye eklenirler.

66 Gene, evlilikte yasal mal rejimi olan "edinilmiş mallara katılma" rejiminin ölümle sona ermesinde, sağ kalan eşe karşı MK 236 uyarınca doğan "artık değere katılma alacağı", doğrudan terekede mirasçıların alacak hakkı olarak doğmuştur.

²³ Bkz. parag. 1346 vd. Denkleştirmeye (iadeye) tabi kazandırmaların, zaten tereke bulunduğu ilişkin olarak bkz. *Kocayusufpaşaoğlu*, § 31, III, 1.

Piotet, denkleştirmeye tabi kazandırmaların, terekeye ancak bir paylaşma sözkonusu ise ekleneceği görüşündedir²⁴. Yazar, tereke ile *paylaşma masası* (*Teilungsmasse*) arasında bir ayırım yapmakta ve mirası aynı sırada paylaşacak birden fazla mirasçı varsa, paylaşma masası terimini kullanmaktadır. İşte, *Piotet*'ye göre, mirasçılara, miras hisselerine mahsuben yapılmış sağlararası kazandırmalar, ancak paylaşma olacaksa terekeye dahil edilirler. Tek bir mirasçının söz konusu olduğu hallerde, denkleştirmeye gidilmeyecektir. Yeri gelmişken belirtelim ki, *Piotet*²⁵, saklı payların hesaplanmasına esas olacak tereke için, *mahfuz hisse hesaplama masası* (*Pflichtteilberechnungsmasse*) terimini kullanmakta ve bu masanın, fiilen mevcut tereke ile sağlararası tenkise tâbi tasarruflardan oluştuğunu söylemektedir. Doğrusu, bu tür ayırım ve terimlendirmenin pratik değerinin ne olduğunu anlamak güç gözüküyor.

Yukarıda da değinildiği gibi, miras yoluyla, mirasçılara geçecek olan haklar malvarlığı haklarıdır. Bu sebeple, kişiler hukuku ya da aile hukukuna ilişkin hak ve borçlar mirasçılara intikal etmez. Örneğin, boşanma davası sırasında eşlerden birinin ölümü ile boşanma davası sona erer, yoksa ölenin mirasçıları davaya devam edemezler. Aynı şekilde, eşlerden birinin diğerine karşı olan nafaka alacağı hakkı²⁶ ya da borcu da mirasçılara geçmez. Dernekteki üyelik hakkı da mirasçılara geçmeyen, kişiler hukukunda doğan hakka örnek olarak gösterilebilir.

Bununla beraber, kişivarlığına dahil olup da istisnaen mirasçılara geçen haklar da vardır. Örneğin MK 159'a göre, mirasbırakanın ölümünden önce açtığı, evlenmenin nisbî butlanı davasına mirasçılar devam edebilirler. Bunun gibi MK 301/II'ye göre, babalık davası, babanın ölmüş olması hâlinde mirasçılara karşı açılabilir. Yine MK 298/II'ye göre, tanımanın iptali davası, tanıyan kişinin ölmüş olması hâlinde onun mirasçılara karşı açılır. Bunun gibi, tanınan çocuğun ölmesi hâlinde, bu dava mirasçılar tarafından açılır (MK 298/I)²⁷.

c) Manevi değer taşıyan varlıklar ve özellikle dijital tereke unsuru sorunu.

Terekede kural olarak mirasbırakanın malvarlığı unsurları yani para ile ölçülebilen haklar ve değerler bulunmakla birlikte, bazı bakımlardan bu niteliğe uymayan unsurların da yer alabileceği eskiden beri bir sorun olarak görülmektedir. Bunlar fiziksel bir eşyaya bağlı olduğu sürece bu sorun aşılabilir. Örneğin, mirasbırakanın resimleri, mektupları, hatıratı, çizimleri vb. şeklindeki

²⁴ *Piotet*, § 2, I, 7.

²⁵ *Piotet*, § 2, I, 7.

²⁶ "Mirasbırakanın sağlığında faydalanmadığı nafaka hakkı mirasçılara geçmez. Fakat, hak sahibi nafaka davası açtıktan sonra, ölmüşse, mirasçılar külli halef sıfatıyla davayı yürütebilirler. Murisin davayı açtığı günden ölümüne kadar olan nafaka hakkı nafaka davası açılmış olmakla onun mamelekine giren bir hak niteliğini almıştır. Mirasçılar bu devre içindeki, yani dava tarihi ile mirasbırakanın ölümü arasındaki zaman için nafaka isteyebilirler. Nafaka hakkı mirasçılara geçmediğinden, mirasbırakanın ölümünden sonraki devre için mirasçılarının talep hakkı yoktur" (YKD 1975, c. II, 47 vd). Ayrıca bkz. *Serozan*, *Uluocak'a Armağan*, 311).

²⁷ Farklı bir görüş için bkz. *Escher*, *Einleitung* N 5 ve 6.

gayri maddi değerleri; kağıt, plaka,kaset, disk, disket, memory stick üzerinde veya içinde olup, bunlar da mülkiyete konu olabilecek taşınır eşyalar sayıldığından; bunların da terekeye girdiği ve böylece içerikleriyle beraber mirasçılara geçtiği kabul edilerek sorun çözülmektedir.

69b Ne var ki, bu şekilde fizikî/maddi bir muhafaza üzerinde tespit edilmemiş olan, Mirasbırakanın bir sağlayıcı şirket aracılığıyla ulaşılabilen dijital kayıtları bakımından böyle bir çözüm mümkün değildir. Bu tür iletişim devrimi ürünü ilişkiler ve veriler bakımından miras hukukunu ilgilendiren başlıca üç sorun çıkmaktadır: Bunlardan ilki, internet ve/veya sosyal medya uygulamasının kullanıldığı şirketlerle olan sözleşme ilişkisinin uygulamayı kullananın ölümüyle mirasçılara geçip geçmeyeceğidir. İkincisi, şayet bu sözleşme ilişkisi ölümle son buluyorsa, mirasçılardan mirasbırakanın hesabındaki mevcut bilgilere ulaşım talep edip edemeyecekleridir. Nihayet üçüncüsü, mirasbırakanın açık kalan paylaşımlarının devamına mirasçılardan engel olma ve kapattırma imkânı olup olmayacağıdır^{27a}.

69c Baskın görüş, sosyal medya hesabı kullanmaya yönelik sözleşmelerin ölümle sona eren sözleşmelerden olmadığı, mirasçılara bir malvarlığı unsuru olarak bu sözleşmelerin tarafı olma sıfatının geçeceği^{27b}. Buna göre mirasçılar bu sıfatla hesabı kullanabilecekleri gibi (birden fazla mirasçı varsa miras paylaşana kadar ancak birlikte kullanabilmelidirler), kullanım bir şifre ile oluyorsa ve bu şifreye ulaşamıyorlarsa servis sağlayıcıdan kendilerine bu imkânın verilmesini talep edebilmelidirler. Ancak sözleşme şartları arasında –çoğu kez olduğu gibi– ölümle hesabın kapanacağı hükmü bulunmaktadır. Külli halefiyet ilkesine aykırılıktan dolayı bu hükmü genel işlem şartlarının sınırlandırılması çerçevesinde

^{27a} Bu konuda ayrıntılı bir karşılaştırmalı araştırma için bak. *Ersöz, O.*, Dijital Tereke Kavramı ve Miras Hukukundaki Sorunları, İstanbul 2024; *İnce Akman, N.*, Mirasbırakanın Dijital Bilgilerinin Mirasçılara Geçişi (Dijital Tereke), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İNÜHFD) Cilt 9, Sayı 2, Yıl 2018, s.527-560; *Akkurt, S. S.*, Dijital Varlıkların Miras Yoluyla Bırakılması, İstanbul 2022; Ailenin kişilik hakkı ile irtibatlandırılırsa terekede yer alacağı görüşünde: *Doğanç, D.E.*, Sosyal Medya Kullanıcı Hesabı Sözleşmelerinin Dijital Tereke Yönünden Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 28, Sayı 1, Haziran 2022, s.363.

^{27b} Bunların nitelik olarak ölümle sona eren sözleşmelerden olmadığına ve bedelsiz de olsalar taraflar arasında malvarlığı unsuru sayılabileceklerine dayanan bu görüş için bak *İnce Akman, N.*, a.g.m., s.534 vd.; *Akkanat, H.*, Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul 2004, s,148; *Ersöz, O.*, s.131 vd.

Hukukumuz bakımından karar örneği olarak, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6.Hukuk Dairesi'nin 13.11.2020 tarihli 2020/1149 Esas, 2020/905 Karar Sayılı "Apple-iCloud" davası kararı gösterilmektedir. Bu kararda mahkeme, mirasbırakanın ölümünün ardından cep telefonunda kullandığı iCloud adlı bulut bilişim sistemindeki bilgilere ve verilere mirasçılardan ulaşma hakkı olduğuna, Apple kimliği ve şifresinin mirasçılara verilmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Karar için bak. *Ersöz, O.*, s.149 vd.

geçersiz sayanlar varsa da^{27c}; kanımızca bu zorlama bir gerekçedir ve bu hükümler geçerlidir. Murisin ölümü ile sona ermesi kararlaştırılan bir sözleşmenin bu hükmü, kural olarak mirasçılara da bağlar. Ne var ki, sözleşmenin sona ermesi, bu hesaptaki mirasbırakana ait verilerin mirasçılara verilmemesini, silinmesini gerektirmez. Bu sonuca (verilerin mirasçılara verilerek tasfiyesine), sona erme hükmünün aynı zamanda örtülü olarak mirasçılarla tasfiye anlaşmasını (taahhüdünü) de içerdiği yorumuyla varılabilir. Şu kadar ki, mirasbırakanın ölümü halinde bu verilerin kimseye ulaştırılmayıp silinmesinin ayrıca kararlaştırılması durumunda, artık bu geçerli sayılıp, mirasçılara dahi verilmeden veriler silinmelidir (Bazen bu, ölümle sona erme hükmünün güven teorisine göre yorumundan da çıkartılabilir). Ancak özel hayatın gizliliğine de istisna oluşturan bir yasal soruşturma sözkonusuysa, bu şıkta dahi, yetkililerin bunlara ulaşımı mümkün olabilir. Aslında burada tartışmaların püf noktası, mirasbırakanın mirasçılarının öğrenmesinden rahatsız olacağı verilerinin öldükten sonra onların eline geçmesine engel olunmasının ne ölçüde korunmaya değer bir ihtiyaç olduğudur^{27d}. Özellikle bu verilerde bazen üçüncü kişileri ilgilendiren sırlar ve özel bilgiler de bulunması, konuyu hassaslaştırmaktadır.

Bir diğer sorun, mirasbırakanın sanal ortamda vaktiyle koydurduğu belgelerin, resimlerin, yazışmaların, mirasçılara tarafından silinmesinin istenmesidir. Şayet hesaplar terekeye intikal etmez ise, bunu ancak kendi kişilik haklarını da ihlal eden unsurların varlığı halinde gerçekleştirebileceklerdir. Ayrıca, bazı internet ve sosyal medya hizmet kuruluşlarının yaptıkları sözleşmelere, hesap sahibinin ölümünden sonra hesabın açık hesap olarak devam edeceği kaydını koydurmaktadırlar. Mirasçılara intikal etmeyen ve “Anıt hesap” veya “anı hesap” denilen bu duruma son verme, mirasçılar bakımından iyice zor olmaktadır^{27e}. Burada da tek yasal gerekçenin, doğrudan veya yansıma yoluyla kendi kişilik haklarının ihlali iddiası olabileceği kanısındayız. 69d

Öğretide isabetle belirtildiği gibi, iletişim teknolojisindeki gelişmeler karşısında doğan bu yasal boşluğu dolduracak özel bir düzenleme yapılması büyük bir ihtiyaçtır. 69e

Belirtelim ki, esasen bazı dijital varlıklar, hukukumuzun tanımıyla “eşya” sayılamasa da, ekonomik değer taşıdığından malvarlığı unsuru sayılabilecek- 69f

^{27c} Genel işlem şartlarına dair TBK m.20-25 hükümlerinin bu tür sözleşmelerde uygulanması hakkında bak. *Ersöz, O.*, s.136 vd.; Alman Hukukunda savunulan bu görüş hakkında bak *İnce Akman, N.*, a.g.m., s.549 vd.

^{27d} Bu konunun, mirasbırakanın ölümünden sonra da özel hayatının gizliliği şeklinde korunması mümkün bir kişilik hakkı olup olmadığı tartışmasına da bağlandığı görülmektedir. Bak. *Ersöz, O.*, s. 164 vd., s. 169 vd., s. 241 vd.; *İnce Akman, N.*, a.g.m., s. 539 vd.

^{27e} Bu konuda bak. *Ersöz, O.*, s. 104; *İnce Akman, N.*, a.g.m., s. 556, 557 (Bu konu “unutulma hakkı” çerçevesinde de ele alınmaktadır).

lerdir. Örneğin, kripto paralar, NTF'ler^{27f}, reklam ve Pazar değeri taşıyan alan adları, çevrimiçi oyun hesapları, FSEK çerçevesinde fikir ve sanat eseri sayılabilen dijital veriler, böyledir. Bunların TMK m.599/2 hükmünde miras yoluyla geçen şeyler arasında sayılan “...*diğer malvarlığı hakları*...” çerçevesinde yorumlanarak terekede yer alması açıklanabilir. Yukarıda değindiğimiz sorunlar daha çok, dijital fotoğraflar, filmler, mesajlaşmalar, anılar gibi kişilik haklarını ilgilendiren ve hiç bir yönüyle malvarlığı unsuru olarak değerlendirilemeyecek unsurlar bakımından çıkacaktır.

69g Bu boşluğu kısmen doldurmak için servis sağlayıcı şirketlerin şu uygulamalara başvurduğu görülmektedir^{27g}:

69h Facebook, profil sahibinin ölümü üzerine hesabın âkibeti bakımından, “profilin anma durumuna getirilmesi”, profilin silinmesi” ve “profil içeriğinin mirasçya teslim edilmesi” seçeneklerini sunmaktadır.

69ı Google, kullanıcının hesap bilgilerini başkasıyla paylaşmak isteyip istemediğine veya hesabın uzun süre kullanılmaması hakkında kimin bilgilendirileceğine dair bir beyan aldığı “etkin olmayan hesap yöneticisi” adlı bir uygulamayı yürürlüğe koymuştur.

69i X (önceki Twitter), En az 6 ayda bir hesaba giriş yapılmaz ise hesabı kalıcı olarak silinebileceğini belirtmektedir. X ayrıca, hesap sahibi tarafından usulüne uygun şekilde yetkilendirilmiş bir kişinin veya ölenin birinci derecede aile üyesinin ölenin hesabını sildirebilmesini kabul eder. Bu imkanlar (hesap sildirme) dışında, hayatta kalanların ölen kişinin hesabına erişme imkanı bulunmayacaktır.

69j Paypal, hesap sahibi üç yıl içinde giriş yapmamışsa, kalan bakiyeyi, hesap bilgilerinde kayıtlı bankaya aktarmaktadır. Bir sebeple bu aktarım yapılamıyorsa, Lüksemburg Maliye Bakanlığı'na bağlı bir departmana aktarma yapılacaktır. Belirtelim ki PayPal artık ülkemizde hizmet vermemektedir.

69k Parship, kullanıcı hesabında saklanan mesajları gönderilme veya alınma tarihinden itibaren 12 ay boyunca kullanılmadıysa tamamen silmektedir.

69l WhatsApp, 120 gün boyunca kendisine bağlanmayan kullanıcıların hesaplarını silmektedir. Elbette bu hesaplar silinse dahi, içerikleri saklandıkları telefonlarda kalabilecektir. Keza kullanıcı yaşarken tek taraflı işlemle hesabını her zaman sildirebilir.

^{27f} (Non-Fungible Token) Blockchain (blokzincir) teknolojisi kullanılarak oluşturulan benzersiz dijital varlıklardır.

^{27g} Bunlar hakkında ayrıntılı açıklamalar için bak. *Ersöz, O.*, s.101 vd..

İnstagram, hesap sahibinin ölümü üzerine, “hesabın anıtlaştırılması” veya “hesabın kaldırılması” seçeneklerini sunmaktadır. Herhangi bir kullanıcı anıtlaştırılmayı talep edebilirken, hesabın kaldırılmasını ancak ölenin birinci derece akrabaları talep edebilmektedir. 69m

(Facebook, İnstagram ve WhatsApp, Meta adlı aynı Şirkete aittir). 69n

Apple ürünlerine (Mac serisi bilgisayarlar, ipod müzik çalarlar, iphone akıllı telefonlar, ipad tablet bilgisayarlar, Apple watch akıllı saatler, macOS ve iOS işletişim sistemleri, iTunes medya tarayıcısı, iCloud bulut depolama) gelince; Apple kullanıcıları Apple kimliklerine diledikleri kişiyi varis olarak ekleyebilirler. Varisler hesap sahibinin ölümü üzerine onun iCloud verilerine ve iCloud Drive dosyalarına bunların içlerinde saklanan tüm unsurlarla (fotoğraf, mailler, mesajlar, sesli notlar, sağlık verileri, safari yer işaretleri, okuma listesi anımsatıcıları vb.) erişme yetkisine sahip olurlar. Buna karşılık, varisler, hesap sahibinin satın aldığı film, müzik, kitap gibi lisanslı ürünlerle, her türlü abonelik ve satın alma konusu uygulamalara, kart ödeme bilgileri, safari ad ve parolaları, internet hesapları, kredi kartı numaraları ile Wi-Fi parolalarına ulaşamazlar. 69o

d) Ölüm sebebiyle doğduran doğruya mirasçılarının şahsında doğan haklar

Buradaki durum şudur: öyle bazı haklar vardır ki, bunlar, önce mirasbırakana ait olup da miras yoluyla mirasçılara geçmezler. Bunlar, ölüm sebebiyle doğrudan doğruya mirasçılarının, hatta bazen mirasçı olmayan kişilerin şahsında doğarlar. Başka bir deyiş ile, ölüm, bu hakların mirasçılarının şahsında doğmasının sebebidir, yoksa bu haklar terekede yer almazlar. Bu yüzden, mirasçı olan kişi, bu sıfatı kazanmasa dahi, söz konusu haklara sahip olur. 70

Bu hakların bir kısmı kamu hukukundan doğarlar. Örneğin dul ve yetim aylıkları gibi... Ancak özel hukuktan kaynaklanan bu tür haklar da vardır. Bunlara en güzel örnek BK 53'teki destekten yoksun kalma tazminatı ile BK 56'daki, ölenin yakınlarına tanınmış olan manevî tazminat hakkıdır. 71

5. Ölüme bağlı tasarruf

Miras hukukunun birinci kısmının ikinci bölümünde düzenlenmiş olan ölümüne bağlı tasarruflar iki anlama gelir. Bunlardan birisi, mirasbırakanın ölümünden sonra yerine getirilmesini istediği son arzularıdır. Bunlara *maddî anlamda ölümüne bağlı tasarruf* denir. Bunların en klâsik örnekleri, mirasçı atanması ve vasiyettir. Ölümüne bağlı tasarrufun ikinci anlamı ise, mirasbırakanın, son arzularına ilişkin iradesini açıklarken uyması gereken şekil kurallarıdır ki, *bunlara da şeklî anlamda ölümüne bağlı tasarruflar* denir. Şeklî anlamdaki ölümüne bağlı tasarruflar, vasiyetname ve miras sözleşmesi olmak üzere iki türdür. 72

- 73 Medenî Kanun, maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufları Miras hukuku kitabının birinci kısmının, ikinci bölümünün üçüncü ayırımında *ölüme bağlı tasarrufların çeşitleri* (MK 514 – 530); şeklî anlamda ölüme bağlı tasarrufları ise aynı yerde dördüncü ayırımında *ölüme bağlı tasarrufların şekilleri* başlığı altında (MK 531 – 549) düzenlemiştir. Her iki tür tasarruf üzerinde de ileride durulacaktır²⁸.

III. MİRAS HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMI OLARAK KÜLLÎ HALEFİYET VE SONUÇLARI

1. Küllî halefiyet kavramı

- 74 Küllî halefiyet denince, bundan, *bir malvarlığının, bütün olarak, aktifi ve pasifiyle, tek bir işlemle (hukukî olayla) bir kimseden başka bir kimseye geçmesi anlaşılır*. Başka bir deyişle, küllî intikalde, cüzî (halefiyet) intikalden farklı olarak, intikalin konusu olan şeye göre devir için gerekli olan işlemlerin ayrı ayrı yapılmasına gerek yoktur. Malvarlığına dahil taşınır taşınmaz mallar, alacak hakları ve borçlar tek bir hukukî işlem ile devir alana geçer.

- 75 Cüzî halefiyetten farklı olarak, küllî halefiyet, sadece kanunda belirtilen hâllerde söz konusu olabilir. Bu hâllerin en önemlisi kuşkusuz MK 599’da düzenlenmiş olan mirasın kazanılması (intikali) dir. Söz konusu hükme göre, *“Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereği kazanırlar. Kanunda öngörülen ayırık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar”*. Bu hükümden hareketle, mirasın küllî intikalinin sonuçlarını böylece sıralayabiliriz:

- 76 a) Mirasbırakanın küllî halefleri, teknik ya da dar anlamda mirasçılardır. Bu açıdan mirasçının yasal ya da atanmış olması bir fark yaratmaz (MK 599 /III). Vasiyet alacaklıları, teknik anlamda mirasçı olmadıkları için küllî halef değildirler²⁹.

- 77 b) Mirasbırakana ait olan her türlü hak ve zilyetliğin hukuki sonuçları, yani terekenin sadece aktifi değil, borçları da (pasif kısmı) mirasçılara geçer.

- 78 Alman Hukukunda, mirasbırakanın borçlarının küllî halefiyet yoluyla mirasçılara geçip geçmeyeceği tartışmalıdır. Bunun sebebi de, mirasta küllî halefiyeti düzenleyen BGB § 1922’nin, malvarlığından söz etmesi ve baskın görüşün de borçları, miras hukuku anlamında malvarlığına dahil saymamasıdır³⁰. Ancak, yine bazı yazarlar, tereke

²⁸ Bkz. parag. 301 vd. ve parag. 646 vd..

²⁹ Bkz. parag. 668 vd.

³⁰ Örnek olarak bkz. *Bartholomeyczik/Schlüter*, § 6, II ve orada anılan yazarlar; ayrıca, *Escher*, Art. 566 Vorbem. 2.

borçlarından mirasçılardan sınırsız sorumlu olmasını öngören. BGB § 967'den hareketle, bunun küllî intikalın bir sonucu olduğunu belirtirler³¹. *Escher*'e göre³², MK 599/II (eski MK 539/I), mirasın (terekenin) kapsamına açıkça borçların da girdiğinin belirtilmiş olması, bu tür tartışmaların bizde ortaya çıkmasını engellemektedir.

c) Küllî halefiyet prensibinin bir sonucu olarak, terekeye dahil olan aynı haklar, alacak hakları, zilyetliğe bağlı sonuçlar ve borçlar, bir tek olayla, yani ölüm ile kendiliğinden mirasçılara geçer. Her bir hak türü için ayrı ayrı işlem yapılmasına gerek olmadığı gibi, alacakların geçmesi için temlike, borçların geçmesi için de nakle gerek yoktur. 79

d) Küllî halefiyetin diğer bir sonucu da, terekenin bir bütün olarak mirasçılara geçmesidir. Terekeye dahil olan bazı mal ya da hakların (örneğin Cermen Hukukunda olduğu gibi, taşınır ve taşınmazların) ayrı ayrı intikal etmeleri (*Sondererbfolge*) bizde kabul edilmemiştir. 80

Kural bu olmakla beraber, bazı özel kanunlarda belirtilen hakların, terekeden ayrılarak, özel olarak intikalleri düzenlenmiştir. Bunun en bariz örneği, BK 356 ve yerine geçtiği 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanununun 13. maddesidir. Bu hükme göre, kiracının ölümü hâlinde, kira ilişkisi bütün hak ve borçlarıyla, kiralanan yer işyeri ise, bu işe devam edecek olan mirasçılara; konut ise, ölenle birlikte oturan kişilere geçer. Başka bir deyişle, terekenin tümünden kira ilişkisi ayrılır ve özel intikal prensibine göre, yukarıda belirtilen kişilere geçer. Kanunun bu açık ifadesi karşısında, işyerleri yönünden bu hükmün uygulanabilmesi için, işe devam eden kişinin mirasçı olması zorunluyken; konut olarak kullanılan yerlerde bu şart aranmamış, sadece (ister mirasçı olsun, ister olmasın) ölen ile birlikte oturma yeterli görülmüştür³³. 81

e) Küllî halefiyet prensibinin uygulanması açısından, mirasçı sayısının önemi yoktur. Birden fazla mirasçının bulunduğu hallerde tereke, yine küllî halefiyet prensibine göre, onların oluşturdukları *miras ortaklığına* geçer (MK 640). Bu halde mirasçılar, tereke üzerinde elbirliği ile (tam) hak sahibi olurlar ve her birinin, paylaşmaya yönelik bir payı vardır. 82

Dikkat edilirse, mirasçılardan tereke üzerinde elbirliğiyle mülkiyet haklarından değil, elbirliği ile haklarından söz edilmiştir. Bunun sebebi, sık sık değinildiği gibi, tereke, sadece mülkiyet hakkına konu olan mallardan oluşmaz. Bunun yanında, sınırlı aynı haklar, alacak hakları, fıkri haklar, hatta zilyetliğin hukuki sonuçlarına ilişkin durumlar da vardır (MK 599/II). Bu bakımdan, doktrinde bu durum ve tereke üzerindeki hakkın, kanundan doğan ve aynı haklara çok yaklaşan sui generis niteliğinden hareket eden yazarlar, eşya hukukunun bir terimi olan mülkiyet yerine, miras hukukuna özgü *tam hak (Vollrecht)* terimini kullanmayı tercih etmektedirler³⁴. 83

³¹ Bu yazarlara örnek olarak bkz. *Kipp/Coing*, § 91, II.

³² *Escher*, Art. 500, Vorbem 2; aynı görüşte *Kocayusufpaşaoğlu*, § 4, I, 2.

³³ Başka istisnalar için bkz. *Kocayusufpaşaoğlu*, § 4, I, 2.

³⁴ Örnek olarak bkz., *Escher*, Einleitung, N 4; *Oğuzman*, 69; *Ayiter/Kılıçoğlu*, 193; *Kocayusufpaşaoğlu*, § 4, I, 1; *İmre/Erman*, 606/607.

- 84 f) Terekedeki borçlar da, yukarıda da değinildiği gibi, MK 599/II'ye göre, küllî intikal prensibine uygun olarak mirasçılara geçer, Mirasçılar, aşağıda görüleceği gibi³⁵, şahsen ve sınırsız sorumludurlar. Bunun anlamı, tereke borçlarını, sadece kendilerine intikal eden tereke mevcudu ile (*cum viribus hereditatis*) değil de, şahsî malvarlıkları ile de karşılamak zorunda olmalarıdır.
- 85 Kural, mirasçılardan, tereke borçlarından kendi malvarlıkları ile de sorumlu olmaları ise de, bu kuralın iki istisnası vardır. Bunlardan birincisi, devletin mirasçı olduğu haldir. MK 631/II'ye göre, devlet, tereke borçlarından, sadece *miras yoluyla edindiği değerler ölçüsünde* sorumludur. İkinci istisna, terekenin resmen tasfiye edildiği haller için MK 632/III'de öngörülmüştür. Bu hâlde mirasçılar tereke borçlarından sorumlu olmazlar³⁶.
- 86 g) Birden fazla mirasçı varsa, bunlar tereke borçlarından MK 681/I'e göre müteselsil olarak sorumludurlar. Miras hukukunda müteselsil sorumluluğun ne şekilde uygulanacağı özel olarak düzenlenmediği için, mirasçılardan sorumluluğuna MK 5 aracılığıyla BK 162 vd. hükümleri uygulanır. Bu bakımdan burada BK 162/II anlamında kanundan doğan bir teselsül vardır³⁷. Yine örneksemeyle uygulamanın bir sonucu olarak, alacaklı, BK 163'e göre, alacağının tamamını, dilerse bütün mirasçılardan, dilerse onlardan birinden isteyebilir. Borcun tamamının mirasçılardan biri tarafından ödenmesi hâlinde, ödeyen, diğer mirasçılara payları oranında rücu edebilir (BK 167).
- 87 Müteselsil sorumluluk, bir ölçüde, elbirliğiyle hak sahipliğinin bir sonucu ise de, kanun bunu, bir yandan genişletmiş, öte yandan da buna son verme imkânını tanımıştır. MK 681/II, mirasçılardan müteselsil sorumluluğunu, paylaşmadan itibaren beş yıl devam ettirerek genişletmiştir. Eğer alacak, paylaşmanın sona ermesinden daha sonraki bir tarihte muaccel oluyorsa, beş yıllık süre, muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar. Buna karşılık, MK 681/I'e göre, alacaklının, alacağının mirasçılar arasında paylaşılmasına ya da bir mirasçı tarafından yüklenilmesine açık ya da örtülü rıza göstermesi hâlinde, mirasçılar arasındaki teselsül sona erer³⁸.

³⁵ Bkz. parag. 1890 vd.

³⁶ Bkz. parag. 1788 vd.

³⁷ *Kocayusufpaşaoğlu*, § 4, I, 2.

³⁸ Etraflı bilgi için bkz. parag. 1906 vd.

2. Küllî halefiyetin istisnası: cüzî halefiyet hali

Miras hukukunda, küllî halefiyetin yanında istisna olarak cüzî halefiyet de 88
öngörülmüştür. Burada, tereke üzerinde, tam hak değil de, terekeye dahil münferit şeyler üzerindeki münferit hakların geçişi söz konusudur³⁹. Cüzî halefiyet yoluyla tereke üzerinde hak sahibi olan kişiler, *vasiyet alacaklıları (musaleh)* dir^{39a}.

Vasiyette (muayyen mal bırakma) mirasbırakan, bir ölüme bağı tasarruf ile, 89
terekeye dahil belirli bir mal ya da malvarlığı değerini, bir üçüncü kişiye ya da miras hakkından bağımsız olarak mirasçılardan birine bırakmaktadır. Mirasbırakanın, arkadaşı A'ya otomobilini ya da kızı B'ye, miras payından bağımsız olarak 10.000 TL bırakması, birer vasiyettir. Vasiyet alacaklıları, küllî halef olan mirasçılardan farklı olarak, tereke üzerinde bir tam hak elde etmeyip, sadece kendilerine vasiyet edilen şeye ilişkin mirasçılara karşı bir alacak hakkı elde ederler. Onlar, vasiyet edilen şey üzerinde, ancak mirasçılar tarafından bunun usulüne uygun devri ile (taşınır ise, zilyetliğin devri, taşınmaz ise tapu siciline tescil, alacak ise temlik vs.) hak sahibi olurlar. Cüzî halef olmaları sebebiyle, tereke borçlarından da sorumlu olmazlar⁴⁰. Vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın değil, mirasçılarının cüzî halefidir⁴¹.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, küllî halefiyet ile cüzî halefiyet 90
arasında iki önemli fark vardır. Bunlardan birincisi, küllî halefler, mirasbırakanın ölümü ile tereke üzerinde, doğrudan, sırf ölüm olayına bağılı olarak, tam hak elde etmektedirler. Cüzî halefler ise, ölümlerle birlikte, kendilerine vasiyet edilen şey yönünden, mirasçılara karşı sadece bir alacak hakkı elde ederler.

İkinci fark, kendisini borçlardan sorumlulukta göstermektedir. Küllî halefler, 91
tereke borçlarından kendi malvarlıklarıyla da sınırsız sorumlu olurlarken, cüzî haleflerin borçlardan sorumlulukları söz konusu değildir. Bu iki fark sebebiyledir ki, küllî halefler *gerçek ya da teknik anlamda mirasçı* sayılırlar.

Belirtmek gerekir ki, küllî intikal mirasta asıl olduğu için, *bizim hukukumuzda her mirasın en az bir küllî halefi vardır*. Bunun anlamı, mirasın intikalinde, sadece ve sadece küllî halefiyetin olacağı değildir. Başka bir ifadeyle 92

³⁹ Escher, Einleitung, N 4.

^{39a} MK m. 601/II'deki istisna dışında, vasiyet alacaklılarının cüzî halef de sayılamayacağı yolundaki Öz'ün görüşü için bkz. parag. 1684, dipnot 1057 ve ona ilişkin metin.

⁴⁰ Etraflı bilgi için bkz. parag. 668 vd.

⁴¹ Oğuzman, 7; Kocayusufoğlu, § 4, II, 2; Tuor/Schnyder, § 51, II, c. Ancak Tuor şerhinde (Einleitung, N 18), vasiyet alacaklısının, vasiyet borçlusu olan mirasçılar aracılığıyla mirasbırakana cüzî halef olduğunu söylemektedir.

miras, sadece küllî haleflere ya da küllî haleflerle birlikte cüzî haleflere geçebilir. *Fakat, mirasın sadece cüzî haleflere intikali söz konusu olamaz.* Örneğin, mirasbırakan, yapacağı bir ölüme bağlı tasarruf ile terekesinin tümünün, sadece vasiyet alacaklılarına (cüzî haleflere) intikal edeceği biçiminde bir düzenleme getiremez. Her ölümden sonra tereke, mutlaka bir küllî halefe, bir yasal ya da atanmış mirasçıya, son tahlilde Devlete kalır. Bu bakımdan, bizim hukukumuzda küllî halefiyet bir *zorunluluktur*. Dolayısıyla da teknik anlamda mirasçısı olmayan bir tereke söz konusu olamaz.